

Аёл ва она —
згулик тимсоли
бўлиб, буюк мураббий
ва комил инсон
тарбиячисидир.

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

Ислом КАРИМОВ 1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2014-yil 12-mart, chorshanba № 21 (8670)

МУКОФОТГА МУНОСИБЛАР

бу йил улар сафи яна 16 нафарга кўпайди

Субҳидам шомоли эсмоқда. Мўъжазгина хиёбон узра қушларнинг чуғур-чуғури яна баҳор келганидан дарак беради. Қалбларга қўйнинг илиқ нурлари ила ёруғлик, умид ва қувонч кириб келаётир. Хиёбонда қад ростлаган Зулфияхоним ҳайкалига боқаман. Севимли шоирамиз онаизор каби жигарбандларини кутаётгандек узоқ-узоқларга кўз тикиб ўтирибди. Шу пайт боққа атлас кўйлаклари шамолда ҳиллаб, кўксидида қўёш чарақлаб қизлар кириб келди. Нафосат ва назокат соҳибалари. Уларнинг юзидаги табассум, лабларидаги кулгу жўшқин ёшликнинг завқли кунларидан дарак.

Ҳар йили баҳорнинг илк кунларида юртимизнинг ҳар соҳада фаол, интилувчан ва иқтидорли қизлари Президентимизнинг фармонида мувофиқ, Зулфия номидаги давлат мукофотида сазовор бўлади. «Соғлом бола йили»да ушбу юксак мукофотга 16 нафар қизимиз муносиб кўрилди. Бу ҳам бўлса муҳтарам Президентимиз раҳнамолигида аёлларга, айниқса, қизларга юксак ҳурмат ва ишончнинг яна бир амалий ифодасидир. Мукофот соҳибаларининг 10 нафари кўплай ютуқларни қўлга киритиб келаётган спортчи қизлар экани эса мамлакатимизда болалар спортига, айниқса, қизларни спортга кенгроқ жалб этишга қаратилаётган эътиборнинг бир намунаси. Иқтидорли қизларнинг икки нафари олий ўқув юрти талабаси бўлса, ўн нафари ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида, яна тўрт нафари эса умумтаълим мактабларида таълим олмақда.

Истеъдодли қизлар Зулфия ҳайкали пойига гуллар қўйдилар. Бюг узра анвоий гуллар ифори таралди...

— Мен ёшлигимдан мақом кўшиқларини қуйлашга қизиқаман, — дейди санъат йўналиши бўйича мукофот совриндори Наманган вилояти Косонсой туманидаги 22-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Шоҳсанам Усубжоннова. — Бу мукофот нафақат менга, балки санъатга меҳр уйғотган, қизиқишимни қўллаб-қувватлаб, яқиндан ёрдам берган устозларимга ҳам берилган баҳо, деб биламан. Ушбу мукофотнинг масъулиятини ҳис қилиб, орзуларим сари дадил қадам ташлашга, меҳнат ва изланишдан тўхтамасликка ҳаракат қиламан.

(Давоми 2-бетда.)

НИЯТ ПОК БЎЛСА

кўчат дарахтга айланади

Мақтабимиз ҳовли-сига ўтказилган кўчатлардан бирортаси қуриб қолмаган. Негаки, ўқувчилар уларни жондиди билан парвариш қиладилар.

11-бет

«ORLANDO» – ЯНГИ ЎЗБЕК АВТОМОБИЛИ

«General Motors Uzbekistan» янги «Chevrolet Orlando» оилавий автомобилни тақдим этди

Автомобиль 141 от кучига эга, 100 километрга ўртача 7,9 литр ёнилги сарфлайдиган тежамкор двигатель ва олти погонали автоматик трансмиссия билан жиҳозланган.

16-бет

«НАФОСАТ ОЛАМИ» ЁШЛАРНИ БИРЛАШТИРДИ

«Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси томонидан Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси, «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши ижроия кўмитаси ҳамда «Тасвирий ойина» ижодий уюшмаси билан ҳамкорликда «Соғлом бола йили» муносабати билан «Нафосат олами» шiori остида «Соғлом авлод учун» кубоги учун III Республика фестивали ўтказилди.

Сузиш, синхрон сузиш, спорт рақси, сувга сакраш, гимнастрада спорт турлари бўйича 300 дан зиёд ўғил-қизлар қизгин ва мурасиз баҳсларга киришдилар.

Талбирнинг очилиш маросимида сўзга чиққанлар айни пайтда спорт соҳасида эришилаётган ютуқларда қизларимизнинг муносиб ҳиссаси борлиги, ёш авлодни спортнинг барча турига қизиқтириш, қизлар спортини янада ривожлантириш ҳақида сўз юритдилар.

Фестиваль жозибали мусиқа ҳамоҳанглигидаги жуфтлик рақси билан бошланди. Сўнг кичик ёшдаги қизалоқларнинг спорт рақсларига уланиб кетди.

(Давоми 15-бетда.)

2014-yil — Sogʻlom bola yili

МУКОФОТГА МУНОСИБЛАР

бу йил улар сафи яна 16 нафарга кўпайди

(Давоми. Боши 1-бетда.)

«Ёшлар ижод саройи»да бу йилги Зулфия номидаги Давлат мукофоти совриндорлари билан бўлиб ўтган ижодий учрашувда Халқ таълими вазири У.Иноятов, Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг биринчи ўринбосари Ф.Ризаев, Маданият ва спорт ишлари вазирининг биринчи ўринбосари Ж.Акрамов, «Камолот» Ёшлар ижтимоий ҳаракати Марказий Кенгаши Раиса Б.Ганиев, Касаба уюмлари федерацияси кенгаши раиси Т.Норбоева сўзга чиқиб мамлакатимизда Юртбошимиз раҳнамолигида қизларнинг таълим-тарбияси, уларнинг ҳам маънан, ҳам жисмонан соғлом улғайишига алоҳида эътибор қаратилаётгани

ни, иқтидорли ёшларнинг қўллаб-қувватланаётгани хусусида тўхталиб ўтдилар. Иқтидорли қизларга вазирилик ва идораларнинг эсдалик совғалари топширилди.

Шундан сўнг мукофот соҳибалари Турин политехника университетиди талабаларнинг таълим олиши учун яратилган шарт-шароитлар билан танишиб, улар билан мулоқотда бўлдилар.

Тадбирларда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, Хотин-қизлар қўмитаси раиси Э.Боситхонова иштирок этди.

Назokat ХОЛМЕТОВА,
«Ma'rifat» мухбири
В.ГРАНКИН олган суратлар.

ГРАНТ ТАНЛОВЛАРИ

соғлом авлодни қўллаб-қувватлашга қаратилади

Олий Мажлис ҳузуридаги Нодавлат-нотижорат ташкилотларни ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш Жамоат фондининг маблағларини бошқариш бўйича Парламент комиссиясининг йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишда Парламент комиссияси аъзолари, вазирилик ва идоралар вакиллари, ННТ ассоциациялари ва бирлашмаларининг мутасаддилари ҳамда ОАВ ходимлари иштирок этди. Унда ННТ ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари ўртасида «Соғлом бола йили» Давлат дастурида белгиланган комплекс

чора-тадбирларни амалга оширишга қаратилган муҳим вазифаларга доир долзарб лойиҳалар бўйича грант танловларини ташкил этиш ҳамда уларни давлат ва жамоат тузилмалари билан ҳамкорликда ўтказиш, молиялаштириш масалалари муҳокама қилинди.

— Давлат гранти танловларининг асосий мавзуси мамлакатимизнинг чекка ҳудудларида ёшларнинг ижодий интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш, болалар, айниқса, қизларнинг жисмоний тарбия ва спортга бўлган қизиқишини ошириш, мустақам оила асосларини шакллантириш баркамол авлодни ҳар томонла-

ма қўллаб-қувватлаш соғлом турмуш тарзини тарғиб этишга қаратилган, — дейди Жамоат фонди директори Абдужалил Тўраев.

Йиғилиш давомида Фонд фаолияти ва уни ривожлантириш дастурини ишлаб чиқиш, Олий Мажлис палаталари Кенгашларига тасдиқлаш учун киритиш, жорий йилда ўтказилиши режалаштирилган грант танловларнинг бешта асосий йўналиши ва 70га яқин мавзулари ташкилий-ҳуқуқий, молиявий жиҳатдан муҳокама қилиниб, тегишли қарорлар қабул қилинди.

Дилшод РЎЗИКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ЎҚИТИШ

жараёнда самарали
усуллардан
фойдаланиш муҳим

Мультимедиа умумтаълим дастурларини ривожлантириш марказида «Инглиз тилини бошланғич синфларда ўқитиш» мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди. Тадбир халқ таълими вазирилик ҳамда Британия кенгашининг юртимиздаги ваколатхонаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

Бошланғич синфларда инглиз тилини ўқитиш масалаларини муҳокама қилиш ва ўқитишнинг самарали усуллари билан танишиш мақсадида ташкил этилган тадбирда малакали хорижий экспертлар ўз тажрибалари ва фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашди. Таъкидлаш кераки, жорий ўқув йилидан чет тили республикамиздаги барча мактабларда 1-синфларга алоҳида фан сифатида ўқитила бошланди. 2-синфлар учун чет тилидан яратилган янги дарслик мажмуалар эса айни пайтда тажриба-синовдан ўтказилапти. Бу борда олиб борилаётган ишлар доимий равишда мониторинг қилиб борилмоқда. Ўқувчиларнинг ўзлаштиришдаги психологик ҳолатидан тортиб, синф хонасининг гигиеник талабларига эътибордан чек қолгани йўқ.

Икки кун давом этган давра суҳбати муҳокама-ларича Халқ таълими вазирилик, Давлат тест маркази вакиллари, умумтаълим мактабларининг бошланғич синф инглиз тили ўқитувчилари, А.Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институти ҳамда хорижий тилларни ўқитишда инновацион услубларни ривожлантириш республика илмий-амалий маркази ходимлари иштирок этди. Унда инглиз тили ўқитувчиларининг узлуksиз профессионал ривожланишининг муҳимлиги, умумтаълим мактабларида бошланғич инглиз тили билан боғлиқ баҳолаш мезони ўрганилиши ҳамда бошланғич синфлар учун инглиз тилида дарслик ва ўқув материалларини тайёрлаш жараёнида болаларнинг инглиз тилини ўрганиш қобилиятларини оширишга ёрдам берадиган самарали услубларни умумлаштирилди.

Азиз НОРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

МИЛЛИЙ ҒОЯ ВА МАЪНАВИЯТ ТАРҒИБОТИ

замоннинг янги талаблари бу борадаги
илмий-амалий ишларни янги сифат босқичига
кўтаришни тақозо этмоқда

миллий истиқлол ғояларига садоқат туйғуларини чуқур сингдириш, миллий ғоя тарғиботини кучайтириш каби энг муҳим масалаларга жиддий эътибор қаратилмапти.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 25 августдаги «Миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш тўғрисида»-ги қароридан ушбу марказ зиммасига жуда катта вазифалар юклатилган бўлиб, ўтган давр мобайнида уларнинг ижроси юзасидан муайян натижаларга эришилди. Бирок ўзгариб бораётган замоннинг янги талаблари, юзага келаётган вазият бу борадаги илмий-амалий ишларни янги сифат босқичига кўтаришни тақозо этмоқда. Республика маънавий-

тарғибот маркази қошида тузилган идоралараро комиссия аъзолари тақлифига кўра, жорий йил бошидан вазирилик, қўмиталар, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорги Кенгеси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳокимликлари, ташкилот, корхона, муассаса

Qaror va ijro

ва барча идораларнинг маънавий-маърифий соҳада амалга ошираётган ишлари юзасидан ҳисобот тақдимотларини ўтказишга келишиб олинди. Бу ишга масъул бўлган шахслар ўрганиб тайёрлаган таҳлилий ҳисобот тақдимотида маънавий-маърифий ишларни олиб боришда қўлланилаётган янги усул-

луб, замонавий технология ва тажрибаларнинг самарадорлик даражасини аниқ кўрсатиб бериш, мавжуд муаммо ва камчиликларни бартараф этиш юзасидан амалий тақлифлар ишлаб чиқиши белгиланган бўлиб қўйилди.

Комиссиянинг яқинда бўлиб ўтган дастлабки йиғилишида Халқ таълими вазирилиги, Андижон, Наманган вилояти ҳокимликлари ва Тошкент молия институтидан олиб борилаётган маънавий-маърифий ишлар юзасидан ҳисобот-тақдимотлари ҳавола этилди. Марказ раҳбари Қахрамон Қуранбоев иштирокчиларга аҳоли ўртасида ташкил қилинадиган маънавий-маърифий тадбирлар таъсирчанлигини янада ошириш, бу жараёни аниқ ва

батариб тизимга солиш юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди. Марказ томонидан «Соғлом бола йили» давлат дастури ижросини таъминлаш мақсадида йил давомида олиб бориладиган тарғибот ишлари мавзулари ҳар бир ойнинг ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда белгиланган. Чунончи, «Март — миллий кадриятлар тарғиботи ойи»-да асосий эътибор халқимизнинг азалий байрами — Наврўз тарихи, халқимиз ҳаётида унинг тутган ўрни, истиқлол йилларида у билан боғлиқ анъаналар янги мазмун-маъно касб этаётганга уруғ қаратилди.

Шунингдек, жорий йилнинг март ойидан бошлаб бутун мамлакатимизда дushанба — маънавий кун, деб эълон қилинди. Аҳолининг кенг қатлами қамраб олинадиган тадбирларда мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий ҳаётида рўй бераётган янгиликлар, дунёда содир бўлаётган воқеа-ҳодисалар ҳолис таҳлил этилиб, уларга нисбатан ўзги муносабат, тасаввур ҳамда хулосанинг шаклланишига алоҳида эътибор қаратилади.

Хулкар ТҮЙМАНОВА,
Гулжамол ТҮЙЧИЕВА

2014-yil 12-mart, № 21 (8670)

Мактаб муқаддас маскан. Уни келажакнинг бешиги, десак муболага бўлмайди. Чунки бу даргоҳда юрт истиқболини белгилайдиган келажакимиз воқислари таълим-тарбия олади, улғаяди. Шунинг учун ҳам мамлакатимизда ёшлар таълим-тарбиясига бош масала сифатида қаралиб, уларнинг пухта билим олиши, соғлом вояга етиши учун барча замонавий шарт-шароитлар яратиб берилмоқда. Бу борадаги ишлар жорий йилда ҳам кенг кўламда давом этмоқда.

Президентимизнинг 2013 йил 18 ноябрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил Инвестиция дастури тўғрисида»ги қарорига биноан 2014 йил давомида республика бўйича жами 380 та мактабда қурилиш-таъмирлаш ишларини амалга ошириш, шу жумладан, 220 тасини капитал реконструкция қилиш, 160 тасини капитал таъмирлаш режалаштирилган. Ушбу мақсадларга Молия вазирлиги қошидаги Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси ҳисобидан 282 миллиард сўм маблағ ажратилиши кўзда тутилган. Айти пайтда мазкур таълим муассасаларининг деярли барчасида пудрат-тендер танловлари ўтказилиб, қурилиш-таъмирлаш ишлари жадал суръатларда бошланиб кетди.

Жорий йилнинг 1 мартига қадар пудрат-тендер танловлари ўтказилган таълим объектларида жами 22,2 миллиард сўмлик қурилиш-таъмирлаш ишлари амалга оширилди. Бу кўрсаткич йиллик режанинг 8,2 фоизини ташкил этади.

Пудратчи ташкилотлар томонидан қурилиш-таъмирлаш ишларини олиб бориш бўйича тармоқ жадвали ишлаб чиқилиб, унинг ўз вақтида ва сифатли бажарилиши ҳудудлардаги тегишли мутасадди ташкилотлар кўмағида қатъий назоратга олинмоқда.

— Халқ таълими вазирлигининг 2013 йил 25 ноябрдаги 373-сонли буйруғига биноан, бу йилги Инвестиция дастурига киритилган барча таълим объектларида қурилиш-таъмирлаш ишларининг боришини назорат қилувчи жамоатчилик комиссияларини тузиш вазифаси белгиланган, — дейди Халқ таълими вазирлиги Таълим муассасаларининг моддий-техник таъминотини ташкил этиш бошқармаси бошлиғи Нодир Муротов. — Мазкур комиссиялар таркибига қишлоқ ва маҳалла фуқаролар йиғинлари раислари ҳамда фаоллари, мактаб директо-

ри, ўқувчиларнинг ота-оналар кўмитаси раиси ва мактаб жамоасидан вакиллар жалб этилган. Улар қурилиш-таъмирлаш ишларининг сифатли ва ўз вақтида бажарилишини, сифатли қурилиш материалларидан фойдаланилишини жамоатчилик асосида назорат

иқтидорли ёшлар камол топиши учун қулай шарт-шароитларни яратди.

Ана шундай янги иншоотлардан бири Қашқадарё вилояти Қарши туманидаги Шойхўжа маҳалласида қад ростлаяпти. Маҳалла фарзандлари шу чоққача 100 ўринли мослаштирилган бинода таълим олар, бинога 275 ўқувчини сиғдириш, қиш-қировли кунларда синфхоналарни иситиш ҳам жиддий муаммо тўғдирарди. Ўқув жиҳозлари эскиргани, давр талабига мос равишда таълим-тарбия бериш имкониятлари йўқлигидан ўқитувчиларнинг ҳам мушқули оғир эди.

Мана, бугун Инвестиция

ЯНГИЛАНАЁТГАН ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ

Миллионлаб қалбларга қувонч олиб киради

қилиб боришади. Комиссиялар фаолиятини тўғри ва самарали ташкил этиш мақсадида ҳудудий халқ таълими бошқармалари томонидан махсус ўқувлар ўтказилиб, асосан қайси жиҳатларга эътибор қаратиши,

дастурига биноан Қарши туманидаги 21-умумтаълим мактаби учун 240 ўринга мўлжалланган икки қаватли муҳташам иморат, 9x18 ўлчамли спорт зали қуриб берилаяпти. Қурилиш ишлари учун 930 миллион сўм ажратилган. Ишлар суръати балид, бинонинг биринчи қавати қуриб бўлинди. Спорт залнинг девори ҳам кўтарилган, барча гигиена талабларига жавоб берадиган ҳожатхона тикланди. Янги бино, режага кўра август ойида фойдаланишга топширилиши керак.

— Бугун қай бир қишлоққа борманг, ҳудуддаги энг муҳташам бино мактаб, коллеж ёки намунавий лойиҳа асосида қад ростлаётган ҳовлилар эканини кўрасиз, — дейди мактаб директори Раъно Бобоқулова. — Бизнинг мактаб ҳам реконструкция ишларидан сўнг ана шундай кўзни қувнатадиган иншоотлардан бирига айланади. Бунёдкорлик ишлари қурилиш қондаларига мос ҳолда олиб борилиши маҳалламиз оқсоқоли Рашид Бобоев ва бошқа масъуллар назоратида. Шахсан ўзим ҳам жамоатчилик комиссияси раиси сифатида кузатиб бораяпман.

объектга келтириладиган қурилиш материаллари ҳамда уларнинг сифатини қайд этиб борувчи алоҳида журнал юритиш, пудратчи ташкилотлар камчиликларга йўл қўяётгани аниқланди, тегишли юқори ташкилотларга мурожаат этиш лозимлиги тушунтириб берилмоқда.

Эътиборлиси, дастурга биноан реконструкция қилинаётган мактаблар пишиқ ғиштдан, ўзимизда ишлаб чиқариладиган сифатли, мамлакатимизнинг табиий иқлим шароитига тўлиқ жавоб берадиган қурилиш материалларидан барпо этилаётди. Бундай иншоотлар ёзда салқин, қишда иссиқ бўлади. Бино узоқ йиллар давомида халққа, фарзандларимизга хизмат қилади. Минглаб

Мактабга е'tибор — келажакка е'tибор

кўмаклашмоқда. Жумладан, яқинда дошқозонда ош пиширилиб, усталарга улашилди. Маҳалла оналари тандир-тандир нон, саваг-саваг егуликлар келтириб, ишчиларга қарашиб турибди.

Режага кўра иншоотдан физика, кимё-биология лабораториялари, фан хоналари ва энг сўнгги русумдаги мультимедиа воситалари учун мослаштирилган инглиз тили хонаси ҳам ўрин олади. Кейинги ўқув йилига қадар муассасадаги барча ўқув жиҳозларини янгилаш кўзда тутилган.

сини ошириш, ўқитувчиларнинг дарсларга масъулиятини кучайтириш, кутубхонани бадиий китоблар билан тўлдириб, болаларни китобхонликка жалб этиш чоралари кўрилаяпти.

Мактаб ҳовлисида ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ишларига ҳозирдан киришилди. Ота-оналар бир ёқадан бош чиқариб, ҳудудни ободонлаштиришга ўз ҳиссасини қўшяпти. Сабзавот ва полиз экинлари экилган. Маҳалла тadbirkorлари кенгашиб, мактабга иссиқхона қуриб бериш ниятида. Бундан келадиган даромадни иқтидорли ўқувчиларни рағбатлантиришга, кам таъминланган оила фарзандларини моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга йўналтириш кўзланаяпти.

Ўзлари фаолият юритаётган муассаса янгидан бунёд этилаётгани, машғулотларда энгиллик туғдирадиган шарт-шароитлар муҳайё этилаётганидан мамнун бўлган педагоглар дардан бўш вақтларида ҳашар уюштириб, ҳудудни орасталашга муносиб ҳисса қўшаётди. Айти баҳор мавсумида мактаб ҳовлисига мевали ва манзарали дархат, анвойи гул кўчатларини ўтказишмоқчи. Педагогларнинг мақсади бу ерда ҳосил қилинадиган табиий муҳит ўқувчиларнинг баҳри-диллини очиб, билим олишга, касб-хунар эгаллашга иштиёқини янада кучайтирсин, табиатга, меҳнатга ҳавасини оширсин.

21-мактаб маъмурияти ҳомий ташкилотлар кўмағида янги футбол

Дастурга биноан реконструкция қилинаётган мактаблар пишиқ ғиштдан, ўзимизда ишлаб чиқариладиган сифатли, мамлакатимизнинг табиий иқлим шароитига тўлиқ жавоб берадиган қурилиш материалларидан барпо этилаётди.

ишларни ҳозирдан бошлаб юбордик. Мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари ҳамда синф раҳбарлари ўқувчилар ўртасида тушунтириш ишларини олиб бориб, бу кунларга етишни қишлоғимиз аҳли узоқ кутганини, кўп йиллик орзу эндигина ушалаётганини, унинг қадрига етиш лозимлигини ўқирмоқда.

Мактабда 30 нафар ўқитувчи болаларга таълим-тарбия беради. Деярли барчаси олий маълумотли, маалаки кадрлар. Янги бино қурилгач, ўқувчиларнинг билим олишга иштиёқини янада ортиши табиий. Ана шунда педагоглар уларнинг талабига мос юқори сифатли таълим-тарбия бериши керак. Шу боис муассасада кадрлар сифати ва малака-

майдонини қуришни режалаштирмоқда. Ана ўшанда мактаб ўқувчиларини ҳар жиҳатдан соғлом қилиб вояга етказиш, жисмоний тарбия дарслари сифатини ошириш имкониятлари янада ортади.

Ҳа, совуқ қиш кунлари ортда қолиб, диёримизга кўкломой ўз сепини ёйди. Баҳорнинг илқ кунлари қурувчилар учун айти муздао. Шу боис белгиланган объектларда қурилиш-таъмирлаш ишлари қизгин кетмоқда. Бунёдкорликлар ниҳоясига етиб, мактаблар фойдаланишга топширилгач, миллионлаб қалбларга қувонч олиб киради. Ўқувчиларнинг чуқур билим олиши учун имконият янада кенгайди.

Ҳамза АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Yangiliklarda yurt nafasi

Жиззах шаҳрида Ўзбек Миллий академик драма театрининг 100 йиллиги олдидан театр кунлари ўтказилди.

Юнус Ражабий номидаги вилоят мусикали драма театрида ўтказилган ижодий учрашувда Президентимизнинг 2014 йил 22 январдаги «Ўзбек Миллий академик драма театрининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида»ги қарори мамлакатимизда театр санъатини ривожлантириш, ижодкорлар учун замонавий шарт-шароит яратиш, уларнинг меҳнатини ҳар томонлама рағбатлантириш борасида амалга оширилаётган кенг қўламли ишларнинг узвий давоми бўлгани таъкидланди. Тадбирда Ўзбек Миллий академик драма театри жамоасининг «Кизил олма» спектакли томошабинлар эътиборига ҳавола этилди.

Театр кунлари доирасида вилоятдаги маданият уйлари, касб-хунар коллежлари, умумтаълим мактабларида Миллий театрининг таниқли актёрлари иштирокида турли учрашув ва давра суҳбатлари ташкил этилди.

***

Ўзбекистон Республикаси Президенти соврини учун «Ташаббус – 2014» кўрик-танловининг Қашқадарё вилояти босқичи бўлиб ўтди. Унда шахар ва туман босқичларида голиб бўлган қирқдан зиёд тадбиркор, фермер ва хунарманд иштирок этди.

Кўрик-танловда, айниқса, ёш тадбиркор ва хунармандлар томонидан тайёрланган маҳсулотлар кўпчиликтида катта қизиқиш уйғотди. Яқабко сановат ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежсининг 3-босқич ўқувчиси Гулзода Мейлиева ўзининг каштачилик маҳсулотлари билан «Менинг юртим, менинг ифтихорим» номинацияси голиби бўлди.

Танлов якунида Китоб-туманидаги «Yangi zamon ne'mati» масъулияти чекланган жамияти раиси Олим Эшматов «Энг яхши тадбиркор», Қарши туманидаги «Абдулломинов Темур Баходирович» фермер хўжалиги раиси Баходир Темуров «Энг яхши фермер», ғузорлик заргар Шарифжон Раупов «Энг яхши хунарманд» йўналишлари бўйича биринчи ўринни эгаллади ва мамлакат босқичида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди.

Шунингдек, «Энг яхши ёш тадбиркор», «Энг яхши тадбиркор аёл», «Энг яхши инновацион лойиҳа муаллифи», «Ешларга энг кўп иш жойи яратган тадбиркор» каби ўн та номинация бўйича ҳам голиблар аниқланди.

***

Самарқанд вилоятидаги маҳаллалар, таълим муассасаларида яқинда муддатли ҳарбий хизматни ўтаб қайтган йигитлар билан учрашувлар ўтказилмоқда.

Булунғур туманидаги 4-умумтаълим мактабида ташкил этилган ана шундай тадбирда ўқитувчи ва ўқувчилар, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати туман кенгаши фаоллари ҳамда маҳалла ахли қатнашди.

Мамлакатимиз Куроли Кўчлари сафида йигитлик бурчини ўтаб, яқинда резервга бўшатилган мактабнинг собиқ ўқувчиси Рустам Сафаров ушбу учрашувнинг асосий қаҳрамони бўлди. У бир йиллик ҳарбий хизмат давомида миллий армиямизда соҳага оид билим ва малакага эга бўлгани, ҳарбий хизматчилар учун яратилган шарт-шароит ва имкониятлар ҳақида гапириб берди.

Учрашувда собиқ аскарнинг устозлари, маҳалла фаоллари ўқувчи-ёшларни пухта билим олиш, мард ва жасур, ватанпарвар инсонлар бўлиб улғайишга даъват этди.

***

Сирдарё вилоятида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ходимларининг малакасини оширишга қаратилган ўқув курси ташкил этилди.

Давлатимиз раҳбарининг 2013 йил 10 октябрда қабул қилинган «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ходимларининг малакасини ошириш бўйича ўқув курсларини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ ўтказилган мазкур ўқувда маҳалла раисларининг касб кўникмасини ошириш, уларга тизимли методик ёрдам кўрсатишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Тадбирда ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини янада такомиллаштириш юзасидан амалга оширилаётган ишлар, қабул қилинган қонун ва бошқа ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларнинг аҳамияти ҳақида маърузалар тингланди.

Олий ўқув юртлари профессор-ўқитувчилари, давлат ва жамоат ташкилотлари масъул ходимлари, депутатлар жалб қилинган ўқув курслари вилоятда давом этмоқда.

ЎЗА ВА МАХСУС МУХБИРЛАРИМИЗ МАТЕРИАЛЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ.

Ижодкор ўқувчилар баҳслашди

Чортоқ туманидаги 9-, 46-мактабларда «Соғлом бола йили» давлат дастури доирасида «Фарзандлари соғлом мамлакатнинг келажаги буюқдир» мавзусида кўрик-танлов ўтказилди.

Танловда туман мактабларининг иқтидорли ва ижодкор ўқувчилари иншо, расм чизиш ҳамда спорт беллашувлари бўйича ўзаро баҳслашишди. 9-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Дилшода Раҳмонова иншо, 46-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Салима Толибжонова ва Мафтунна Боқиева расм чизиш ҳамда спорт йўналишларида 1-

ўринни эгаллашди. Фолиблар туман ХТМФМТТЭБ ва ҳомийлар томонидан рағбатлантирилди.

— Кўрик-танловни ўтказишдан мақсад ўқувчи-ёшларга «Соғлом бола йили» давлат дастури ва ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишга қаратилган қўшимча чора-тадбирлар мазмун-

моҳиятини тушунтириш, уларнинг онгда меҳр-оқибат, юксак ахлоқий кадриятларни қарор топтиришдан иборат, — дейди туман ХТМФМТТЭ бўлими мудир Садриддин Исоков. — Иштирокчиларнинг ижодий ишларини кузатиб, мамлакатимизда ёш авлодга берилаётган эътибор ва гамхўрлик ўз самарасини бераётганига амин бўлдик.

С. МАМАТВАЛИЕВ,
туман ХТМФМТТЭ бўлими
услубчиси

Эл севган шоир

Юракка яқин шеърлар, юракда яшайди. Ўқувчи улардан ўзлигини ахтаради. Шоир эса шеърларидан инсонлар қувончу ташвишлари, юрак кечинмалари, ҳиссиётларини қўшиб қуйлайди. Шундагина у ўқувчининг юрагидан жой олади. Муҳаммад Юсуф ана шундай шоирлардан эди. Шу кунларда шоир таваллудининг 60 йиллиги муносабати билан турли тадбирлар ўтказилмоқда. Ташкент шахар педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтининг Тил ва адабиёт кафедрасида «Муҳаммад Юсуф — эл севган шоир» мавзусида маънавий тадбир уюштирилди.

Тадбирда сўзга чиққанлар шоирнинг ҳаёт йўли ва ижоди ҳақида гапириб, унинг халқпарвар шоир, соддадил фарзанд, меҳрибон ота эканлигини тингловчиларга шеърлари орқали етказиб беришди.

Тадбирда шоир шеърларидан яралган қўшиқлар қуйланди. Кўтаринки кайфиятда ўтган тадбир ийгиликларида илиқ таассурот қолдирди.

***

Пойтахтимиздаги 216-мактабда Муҳаммад Юсуф ижодига бағишланган ноанъанавий очик дарс ташкил этилди. Ушбу дарсга Ҳамза туманидаги умумтаълим мактабларининг барча она тили ва адабиёт ўқитувчилари тақлим этилди.

Ёш ва иқтидорли ўқитувчи Нодира Мамаева ўқувчиларга, шоир ҳаёти ҳақидаги лавҳаларни слайдлар орқали намойиш этиб, ҳамкасблари билан фикрлашди. Шундан сўнг фаоллар залида шоир таваллудининг 60 йиллигига бағишланган маънавий-маърифий тадбир ўтказилди. Ўқувчилар саҳна кўриниши орқали шоир ҳаёти ва ижодига оид лавҳаларни намойиш этишди. Она тили ва адабиёт фани ўқитувчилари, аълочи ўқувчилар шоир ижодидан намуналар ўқиди.

Феруза ХОЛМУРОДОВА,
«Ma'rifat» мухбири

«Маҳорат мактаблари» педагогларга ёрдам бермоқда

Ташкент вилояти Зангиота туманидаги 45-умумтаълим мактабида география, биология ва кимё фанлари бўйича «Маҳорат мактаблари» фаолиятига бағишланган амалий семинар ўтказилди.

Тадбирда амалга оширилган ишлар самарадорлиги фанлар кесимида таҳлил қилинди. Сўнг шўббаларга бўлинган ҳолда тренер-ўқитувчилар иштирокида дарс жараёнида мультимедиа воситаларидан фойдаланиш, интерфаол услубларни

қўллаш, ўқитувчиларнинг касбий малака ва маҳоратини ошириш, илгор педагогик тажрибаларни оммалаштириш бўйича машғулотлар давом эттирилди.

Тумандаги 56-мактабнинг география фани ўқитувчиси Се-

вара Азимованинг мультимедиа, 50-мактаб биология фани ўқитувчиси Шавкат Рустамовнинг «Доривор ўсимликларнинг инсон организмига фойдаси» мавзусидаги ҳамда 4-мактаб ўқитувчиси Гулчеҳра Раҳматуллаеванинг инглиз тилидаги ноанъанавий очик дарслари юқори баҳоланди.

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Оламни мунаввар этувчи зотга эҳтиром

Суянсам, суянчим ўзингсан, она,
Кувонсам, кувончим ўзингсан, она.
Тог'дай эътиқодим, тонгдай сурурим,
Кўшдай таянчим ўзингсан, она.

Дунёда оналар эъзозига бағишланган ашёрлар бисёр. Уларнинг ҳар бири ёқимли, қалбага яқин. Зеро, Ватан янги ёгона сиймога аталган шеър юракнинг туб-тубинда чиқади.

Пойтахтимизнинг Чилонзор туманидаги 281-мактабда «Аёл билан олам мунаввар» номли байрам дастури ана шундай ғўзал сатрлар, қуй-қўшиқларга бой бўлди. 8-март — Халқаро хотин-қизлар кўни муносабати билан 3-«В» синф ўқувчилари томонидан ўтказилган бу тадбирда кўкламга ҳамохан ранг-баранг чиқишлар ташриф буюрганларнинг дилини хушнуд қилди. Ўқувчиларнинг ўқитувчи Гулноза Вохи-

дова бошчилигида айтилган бийрон ва бурро шеърлар, дил изҳорларини тинглаб, томоша қилаётган она-лар-у бувижонларнинг ҳаяжони кўзларидан сезилиб турарди. Тадбирда намойиш этилган саҳна кўринишларида эса фарзандлик бурчи, катталарга ҳурмат сингари эзгу фазилатлар тараннум этилди.

Кўклам уйғониш фасли бўлгани учунгина эмас, байрамларга бойлиги билан ҳам орақиб қутилади. Баҳор ғўзаллигига монанд аёллар байрами ҳам баҳор ташриф буюриши ҳаманоқ нишонланади. Тадбирда Маҳлиё исмли ўқувчи айтганидек, кўёш саҳийликни, денгиз тиникликни, тоғлар улғурворликни, осмон кенгликни, баҳор латофатини, чашмалар покликни, шабнамлар покизаликни аёлдан ўрганади.

Садоқат ОЛИМОВА

Аёл — оила чароғбони

Зомин туманидаги 1-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактабида 8 март — Халқаро хотин қизлар кўнига бағишлаб «Аёл — оила кўрғонининг чиройи, чароғбони» мавзусида тадбир бўлиб ўтди.

Тадбирда мактаб ўқитувчиларидан ташкил топган «Мураббий», «Зиё», «Нафосат» жамоалари ўзаро беллашди.

Маданий-маърифий тадбир аёлларимизнинг жамиятдаги тутган ўрни, педагогик

маҳорати, дарсдан бўш вақтларда ўқувчилар билан ишлаш тажрибаларини ошириш, ўқувчиларни юксак маънавий эҳтиб тарбиялашга, ўзаро ҳурматни мустақамлашга қаратилганлиги билан эътиборга молик.

Мактаб ўқувчилари томонидан ижро этилган саҳна кўринишлари, эркин шарт бўйича айтилган қўшиқ ва рақслари, пазандалик бора-боридаги маҳоратлари ҳайбат аъзолари томонидан юқори баҳоланди.

Тадбир якунида фахрий ёрлик ва эсдалик совгалари топширилди.

Абдусаттор СОДИҚОВ

2014-yil 12-mart, № 21 (8670)

Чироқчи туманига йўлингиз тушса, Қоратепа тоғи этагида виқор билан ястаниб турган муҳташам бинога кўзингиз тушиши шубҳасиз. Табиатга уйғунлашиб, узукдаги ёқут кўздек ярашиқли бу иморат Чироқчи энгил саноат касб-ҳунар коллежидир.

Коллеж биносига пойдевор кўйилганда яқин атрофдаги қишлоқлар аҳли: "Минг шукр, энди фарзандларимиз бекор юрмай, ёнгинамиздаги коллежда билим олади, касб-ҳунар ўрганади", дея мамнунлигини билдирган, ўғил-қизлари камолига қаратилётган юксак эътибор ва ғамхўрликдан қувонган эди. Тез орада барча замонавий қулайликларга эга таълим маскани ёшлар ихтиёрига топширилди. Мана, бир неча йилдирки, коллежни тамомлаган кичик мутахассислар мамлакатимиз халқ ҳўжалигининг турли соҳаларида меҳнат қилишмоқда.

Айни пайтда мазкур коллежда 678 нафар ўғил-қиз тикув-трикотаж ишлаб чиқариш, компьютер тармоқлари ва офис жиҳозларини монтаж қилиш ҳамда уларга техник хизмат кўрсатиш, бухгалтерия ҳисоби, кенг асортиментдаги либослар дизайнер-модельери, автотранспорт воситаларини ишлаш ва уларга техник хизмат кўрсатиш, қандалат, нон ва макарон маҳсулотларини ишлаб чиқариш, молия ва агрономлик йўналишларида таълим олиб, касб-ҳунар ўрганоқда.

ХУНАРЛИГА ИШ ТАЙИН

Ёш мутахассис Хусан Жуманов Чироқчи энгил саноат касб-ҳунар коллежининг автотранспорт воситаларини ишлаш ва уларга техник хизмат кўрсатиш йўналишини та-

ГУЛДЕК ҲУНАРЛИ ЁШЛАР

муқим иш ўринларига эга бўлишяпти

момлаганига унча кўп бўлгани йўқ. Ҳозир тумандаги "Агротехсервис" масъулияти чекланган жамиятида ҳайдовчи бўлиб ишлаяпти. Хусан ҳамкасблари орасида ўз соҳасини пухта эгаллаётган, умидли мутахассислардан саналади.

— Бу йил коллежimizi 220 нафар ўғил-қиз тамомлаб, кичик мутахассис дипломини кўлга олади, — дейди Чироқчи энгил саноат касб-ҳунар коллежи директорининг касбий таълим бўйича ўринбосари Ботир Широнов. — Битирувчиларнинг бандлигини таъминлаш мақсадида вилоятдаги тўқсондан ортиқ ишлаб чиқариш корхоналари, турли ташкилотлар билан уч томонлама шартномалар имзолади. Коллежimizi битирган йигит-қизларнинг барчаси ўз иш ўринларига эга. 2012 йили 233 нафар, ўтган йили 278 нафар ўқувчимиз коллежни битириб, айни вақтда ўз мутахассислиги бўйича корхоналарда ишлаяпти.

— Бу йил коллежни тамомлаб, қишлоғимизда тикув цехини ташкил этмоқчиман, — дейди кенг асортиментдаги либослар дизайнер-модельери йўналиши 3-босқич ўқувчиси Латофат Қодирова. — Асосан келин либослари ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ниятим бор. Устозим, ишлаб чиқариш таълими устаси Фай-

рат Сатторов билан қишлоқ жойлардаги эҳтиёжни ўрганиб чиққанамизда келин либосларига талаб юқори экани маълум бўлди. Цехни ташкил этсам, бир неча тенгдошимни иш билан таъминлайман.

ҲАР КАДАМДА ИМКОНИЯТ

— Коллежimizi лалмикор ҳудудда жойлашгани боис ёз ойларида довдарахт ўстириш биров қийинчилик туғдирарди, — дейди директор Элмурод Пирматов. — Икки йилдирки, педагоглар ва ишчи-хизматчиларимиз ҳамжиҳатликда бу масаланинг ҳам ечимини топдик. 2,5 километр масофадаги табиий сув манбаларидан елим қувурлар орқали сув келтирдик, сифими юқори бўлган махсус идиш ўрнатдик. Энди коллеж ҳовлисининг барча қисми обикор экин майдонига айлантирилди...

Коллеж ҳудудида ўстириляётган минг тупдан зиёд мевали ва манзарали дарахт ниҳоллари ҳозирданок таълим масканини обод, кўркем қилиб турибди. Бундан ташқари, коллежга тегишли бир неча сотих ер поллиз экинларига ажратилган. Шунингдек, коллежда муқобил электр энергиясидан фойдаланиш чоралари кўрилгани ўқувчиларнинг замонавий ахборот-коммуникация

воситаларидан узлуксиз фойдаланиб илм ўрганишларида муҳим аҳамият касб этаяпти. Узоқ қишлоқлардан келадиган ўқувчилар учун қулай нархда автобуслар қатнови йўлга қўйилгани ҳам ёшларнинг билим олишга, ҳунар ўрганишга иштиёқини янада оширмоқда.

САМАРА ЮТУҚЛАРДА НАМОЁН

Коллежнинг компьютер тармоқлари ва офис жиҳозларини монтаж қилиш ҳамда уларга техник хизмат кўрсатиш йўналиши 3-босқич ўқувчиси Феруз Мурудинов "Юрт келажиги" кўрик-танловининг республика босқичида ғолиб бўлди. У ихтиро қилган, автомобиллардан чиқадиган зарарли газларнинг таъсирини камайтирувчи қурилма кўрик-танлов иштирокчиларида катта қизиқиш уйғотди. Ферузнинг курсдошлари — Латофат Қодирова ва Лобар Аҳмедова эса фан олимпиадасининг вилоят босқичига йўланмани кўлга киритган. Бундай ютуқларни таълим маскани фаолиятида кўп кўриш мумкин. Коллеж ўқувчилари "Президент асарлари билимдони", "Миллий истиқлол госяси билимдони", "Сиз қонунни биласизми?", "Балли, қизлар!", "Қувноқлар ва зукколар", "Шунқорлар" каби кўрик-танловларда муваффақиятли иштирок этмоқда.

Бугун коллежга тумандаги Лангар, Тўлакул, Фаровли, Тутли, Тарағай, Қуруқсой, Бузовит, Қалқама ва Говхона қишлоқларидан ёшлар келиб, таълим-тарбия олишмоқда. Уларнинг чақноқ кўзларидagi мамнуният, эртанги кунга ишончини кўриб, мен Ватанга керакман, деган ифодани ўқигандек бўласиз.

Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Milliy dastur — amalda

муникация

САМАРҚАНДЛИК ЁШ АВТОМОБИЛСОЗ ТАДБИРКОРЛАР

Автомобилсозлик саноатига кичик мутахассислар тайёрлаб беришдек масъулиятни ўз зиммасига олган Самарқанд автомобилсозлик коллежи педагоглари сафида фан докторлари, профессорлар, доцентлар ва малакали ишлаб чиқариш таълими усталари борлиги таълим самарадорлигини оширишда асосий омил бўлмоқда.

— Коллежimiziда автомобилсозлик соҳасига қизиқиш билдираётган ёшларни мутахассисликка жалб қилиб, иқтидорларини тўлиқ намоён этишлари учун барча шароитлар яратилган, — дейди коллеж директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари Ўқтам Темиров. — Айни пайтда тўрт йўналиш бўйича 787 нафар ўқувчи автомобилсозлик сир-синоатларини пухта ўрганишмоқда.

Ўқувчилар мутахассисликлари бўйича амалий тажрибага эга бўлишлари учун «Автомобил тузилиши», «Автомобилсозлик технологияси ва техник хизмат кўрсатиш», «Автомобилларда ишлатиладиган ашёлар», «Автотранспортда ташиш ишлари», «Автомобилларнинг электр ва электрон жиҳозлари» каби ўқув хоналари ҳамда ўқув амалиёти ўташ учун «Чилангарлик ва дастгоҳларда ишлаш», «Автомобилларга техник хизмат

кўрсатиш», «Автомобилларни йиғиш ва синаш» устaxonалари мавжуд. Устaxonалар барча қулайликларга эга бўлиб, зарур асбоб-ускуна ва жиҳозлар билан таъминланган.

Аҳамиятлиси, бу кўргазмали хона ва устaxonаларда умумтаълим мактаблари ўқувчиларини касб-ҳунарга жалб қилиш мақсадида 16 соатлик амалий машғулотлар дастури асосида «Очиқ эшиклар куни», «Мутахассислик — сенинг келажакинг» каби талбирлар, отaxonалар ва иш берувчи корхона вакиллари иштирокида давра суҳбатлари ташкил қилинмоқда.

Коллежда умумтаълим фанлари билан бир қаторда «Автомобил ва двигател назарияси», «Автомобил электр жиҳозлари», «Автомобил ва двигателларга техник хизмат кўрсатиш», «Автомобилларни йиғиш, ташхислаш ва синаш» каби махсус касбий фанлар ҳам

ўқитилади. Таълимда интерфаол усуллар қўлланиши ўқувчилар назарий билиmlарини ошириб, касбга муҳаббат, фахр-ифтихор туйғуларини шакллантирмоқда.

Ўз навбатида, ўқувчилар зарурий қўникмаларни эгаллашлари учун Самарқанд автомобил заводи, «JV MAN Auto-Uzbekistan» қўшма корхонаси, «Автомобилларга техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш», «Автомобиллар тузилиши ва йиғилиши» устaxonалари, автожамламалар билан тузилган шартномалар асосида ўқув ва ишлаб чиқариш амалиётларини ўташди. Ишлаб чиқариш амалиётида тажриба ошираётган ўқувчиларга тушлик пули ва

156 минг сўм миқдорида маош тўланаётганлиги бўлажак мутахассисларга иқтисодий кўмак бўлмоқда.

2013 йили коллеж битирувчиларидан 181 нафарининг бандлиги таъминланган бўлиб, шулардан 167 нафари бириктирилган корхоналарда қизгин меҳнат жараёнига киришиб кетган. 8 нафар ўқувчи Самарқанд ва Тошкентдаги олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилинди.

Самарқанд автомобилсозлик коллежини битириб, автомобилларга техник хизмат кўрсатиш устaxonаси ва автомобилларни ювиш шохбачаси хизматларини йўлга қўйган Саддамшоҳ Ҳайдаров

устозлари ишончини оқлаган ёшлардан бири. Банк кредити ҳисобига тадбиркорлик фаолиятини бошлаган Саддамшоҳнинг ҳозирги муваффақиятларини коллежнинг ҳар бир ўқитувчиси ўзгача гурур билан тилга олади.

— Автомобилларга техник хизмат кўрсатиш устaxonасидан келаятган даромад оиламиз бюджетини мустаҳкамлашда муҳим ҳисса бўлиб қўшилаётгани ота-онамни ҳам хурсанд қилиш, — дейди С.Ҳайдаров. — Яна банкдан кредит олиб, фаолиятimizi кенгайтириш орқали беш нафар коллеж битирувчисини иш билан таъминлашни режалаштираяпмиз.

Анъаналар давом эттирган ҳолда 2013 йилги битирувчилардан 12 нафари яқка тартибда тадбиркорлик фаолиятини юритиш мақсадида тижорат банкларида кредит маблағлари олиб, режа-дастурларини амалга татбиқ этишяпти. Бу билан улар ўзлари иш билан таъминланишидан ташқари яна бир қанча иш ўринлари яратишяптгани эътиборга лойиқ.

Ҳаким ЖўРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

2014-yil 12-mart, № 21 (8670)

**ЎҚИТУВЧИНИНГ
БОЛАСИ...**

Ўқитувчилик шарафли, шу билан бирга, машаққатли касб. Айниқса, бошланғич синф ўқитувчиси бўлиш масъулиятли. Эндигина мактаб остонасига қадам қўйган 1-синф ўқувчиларига чет тиллардан сабоқ бериш янада оғир ва заҳматли ҳисобланади. Буни удалаш учун эса ўқитувчидан фидойи бўлиш талаб этилади. Қаҳрамонимиз Дилфуза Қодирова ҳам ана шундай фидойи муаллималардан бири. Ўқитувчилик унинг қалбига ота ўғити, она алласи билан сингган. Ота-онаси инглиз тили фани ўқитувчилари бўлишгани боис фарзандининг чет тилини ўрганишига катта эътибор қаратишган. Болалик қизиқиши вақтлар синовида тобланиб, қатъий қарорга айланди. Бутун Дилфуза Қодирова пойтахтимиздаги 6-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактабида ўқувчиларга инглиз тилидан сабоқ бермоқда. У изланувчан, ташаббускор, энг асосийси, болалар қалбига йўл топа билади. Ҳар бир дарсга янгилик билан кириш унинг учун касбий анъана. «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси-2013» кўрик-танловиди илгор иш тажрибаси, ноанъанавий дарс ўтиш усули мутахассислар томонидан юқори баҳоланиб, инглиз тили фани бўйича голибликни қўлга киритди.

— Мен учун болаларни дарсга жалб этиш, фанга қизиқтириш жуда муҳим. Ўғил-қизлар машғулотларни ўзлаштиришда қийнасалар, уларга ёрдам бераман. Бу кўмак кўр-кўрона, тайёр таомни чайнаб беришдан иборат эмас. Агар шундай йўл турсам, ўқувчига душманлик қилган бўламан. Бирор ўқувчим қийналаётганини кўрсам, тушунтираман, эслатаман, ишора қиламан, мақсадга яқинлаштираман, лозим бўлса маслаҳатлашаман. Ўз навбатида фаол ўқувчимни тақдирлайман, рағбатлантираман. Менга умид билан боқиб турган қора кўзларга қувонч бахш этишга интиламан. Уларнинг шахсий ҳаётидаги воқеа-ҳодисаларни ҳам таълим самарадорлиги учун хизмат қилдираман. Мисол учун онаси оғриб қолган боланинг кўнглини кўтариб қўяман («Тезда тузалиб кетадилар, шундайми, болалар?»). Бу эса улардаги салбий ҳиссиётларни бартараф этади.

Илоҳи борича дарсга янгилик олиб киришга интиламан. Ахир, бутунги кун боласини шунчаки, оддий информациялар билан ҳайрон қолдириб бўлмайди. Қолаверса, ўқитувчининг ижодкорлиги ўқувчининг ижодкорлигини уйғотади. Синфимдаги ўғил-қизлар кам хато қилади. Ҳамкасбарим бунга қандай эришяпсиз, деб сўрашадди. Жавоб оддий: мен хатолар устида ишламайман, балки уларнинг олдини олишга интиламан. Бутун фаолиятим шунга йўналтирилган. Болалар билан ишлашда уларга дўстона муносабатда бўламан. Айниқса, эндигина мактабга мослашадиган 1-синф ўқувчиларини дарсга жалб этишда ҳар бирининг характерига қараб вазифалар бера-

ман. Тортинчоқ ва журъатсиз болалар билан индивидуал ишлашман, ёши ва психологиясига мос tarzda муомалада бўламан. Масалан, Собир исмли ўқувчи олти ярим ёшида мактабга қабул қилинган. У дастлаб математик сабоқ сонлар ва алифбедаги ҳарфларни таниса-да, чет тилини ўзлаштиришга қийналарди. Синфда ўқувчиларнинг эркин мулоқот қилиши ва дарсни осон ўзлаштириши мақсадида «П» шаклида жойлаштирилган парталарнинг энг чеккасига ўтиришга уринарди. Кейинги машғулотда уни марказга олдим. Қолаверса, бошқа тенгдошлари ечган топшириқларни соддароқ вариантда бериб, оғзаки савол-жавоб ўрнига рангсиз тасвирларни мавзудаги сўзларга мослаб бўяшини айтдим. Кейин аудиоода эшитган мусиқий товушларни такрор-

«Йилнинг энг яхши фан о'қитувчиси»**ИЗЛАНИШ ВА
ИЖОДКОРЛИК**

Дилфуза Қодирова дарсга ҳозирлик кўриш жараёнида интернет маълумотларидан фойдаланишга одатланган. Аввал дунё янгиликларидан хабардор бўлгач, фанига оид методик материалларни қидиради. Хорижий тажрибаларни ўрганади, таққослайди, миллий руҳ билан бойитиб, ижодий ўзгартаришлар киритади. «Ким чаққон?» ўйини ҳам ана шундай меҳнат самарасидир. Ушбу методда болалар расми карточкалар билан ишлаб, гаплар тузишади. Ўқитувчи бир нечта рангли суратлар чизилган ва тагига сўзлар ёзиб қўйилган қоғозчаларни болаларга тақдим этади. Масалан, сеҳрли қалпоқ (a magic hat), сеҳрли таёқча (a magic wand), копток (a ball), китоб (a book) ва ҳақозо. Карточкаларнинг рангли томони яширилгани боис ўқувчилар навбатма-навбат оқ қоғозлардан бирини танлаши керак бўлади. Кейин суратдаги буюм қайси вазифани бажаришини айтиб бериши талаб этилади. Қўлида сеҳрли таёқчанинг расми бўлган ўқувчи ўз тилигини билдиради: «Мушугим бўлишини хоҳлайман» — «I wish I had a cat». Ўйин шу tarzda давом этади. Эътиборлиси, болалар дарсда зерикшмайди, Бу усул уларнинг нутқи ва тасаввурини бойитиб равон сўзлашга ва ҳозиржавоб бўлишга ўргатади. Ўқитувчи ҳам ҳар бир болани тинглашга ҳамда баҳолашга эришади.

— 1-синфда «How old are you» мавзуси бор, — дейди Дилфуза опа. — Дарсда болалар китобдаги тортларни бўяши, шамчалар расмида неча ёшга тўлганини аниқ айтиши керак бўлади. Мен бу машғулотга бироз ижодий ўзгартирш киритдим. Болалар оппоқ қоғозни айлана шаклида буклаб тортага ўхшаш тасвирни ясашди ва устига етти хил қаламини жойлаштиришди. Кейин навбатма-навбат етти ёшга тўлганини айтиш баробарида рангларни ҳам инглизчада айтди.

Машғулотни турли методик материаллар ва қизиқарли ўйинлар билан бойитадиган ўқитувчининг дарсида ўқувчилар вақт қандай ўтганини сезмай қолишади. Улар мавзунинг осон ўзлаштириб, янги билим ва кўникма орттиришади. Ўқитувчининг асосий кўзлаган мақсади ҳам шу, аслида. У излашнилари ва меҳнати натижасини зеҳни, илми ва баркамол бўлиб улғайётган шогирдларининг бахту камолида кўради.

Шоира БОЙМУРОДОВА,
«Ma'rifat» муҳбири**ОРЗУ, МЕҲНАТ,
САМАРА****инсон ҳаётига мазмун бахш этади**

лашга ундадим. Шу тариқа содда машғулотлар орқали мавзунинг ўрганиётган ўқувчи тенгдошларига етиб олди.

Кичик ёшдаги болалар билан ишлашда Дилфуза Қодирова дарсликдан ташқари манбалардан ҳам

Мен учун болаларни дарсга жалб этиш, фанга қизиқтириш жуда муҳим. Ўғил-қизлар машғулотларни ўзлаштиришда қийнасалар, уларга ёрдам бераман. Бу кўмак кўр-кўрона, тайёр таомни чайнаб беришдан иборат эмас.

фойдаланади. Уларнинг оғзаки нутқини ўстириш, фанга қизиқшини сўндирмаслик учун ҳаракатли ўйинлар, шеър ва қўшиқлардан фойдаланади. Ўқитувчининг бу борадаги тажрибаси билан танишиш мақсадида «At the Zoo» («Ҳайвонот боғида») мавзуси бўйича ўтган машғулотини кузатдик.

**МАШҒУЛОТНИ
ЖОНЛАНТИРИШ
ТАЖРИБА**

Ўқувчиларга ўтган дарсда янги мавзу эълон қилиниб, ўзлари ёқтирган ҳайвон сурати ёки шаклини жонлантиришга ҳаракат қилиши айтилган экан. Шунинг учун ўғил-қизлар юмшоқ ўйинчоқ шаклидаги мушук, маймун ва кучукча расми бор қўлқоплар, баъзилар эса қуёнча ва зебрани эслатадиган бош кийим кийган. Бу ҳолат синфда мавзуга алоқадор муҳит яратилганини аниқлади. Дастлаб мультимедиа воситаси орқали экранда ҳайвонлар ишгирикдаги мультфильмдан лаҳза кўйиб берилди. Болалар ўзларига таниш уй ва ёввойи ҳайвонларнинг номларини айтишди. Кейин инглизча таржи-

маси аудио эшиттирув tarzida янгради. Ўқитувчи маймун, зебра, ит, жирафа каби ҳайвонлар суратини кўргазма сифатида синф тахтасига жойлагач, инглизча номини ҳам ёзиб чиқди, сўзларнинг қандай талаффуз қилинишини ҳижжалаб тушунтирди. Болаларнинг кўз ўнгиди ҳайвонлар тасвири жонланди. Улар янги сўзлар билан танишишди. Энди ўқитувчи «Мен кимман?» ўйини орқали мавзунинг чуқурроқ тушунтиришга киришди. Синфдаги ўқувчилар икки гуруҳга бўлиниб, ўзларини «Уй ҳайвонлари» ва «Ёввойи ҳайвонлар» деб аташди. Ўғил-қизларга ўз гуруҳига мансуб ҳайвон номини инглизчада ифода этиш вазифаси топширилди. Болалар бирма-бир «I am a dog», «I am a monkey», «I am a zebra», «I am a lion», «I am a cat» дея сўзлади. Ўйин тугагач, тўғри ва аниқ жавоблар солиштирилди. Дарсда фаол қатнашган ўқувчиларга рағбат карточкаси берилди.

Дарс давомида ўқувчилар компьютерда янграган инглизча қўшиқни тинглаб, ўқитувчи кўмагида куйлашди ва матн мазмунига қараб ҳаракатли машқлар бажаришди. Масалан, қўшиқнинг «I wash my face» сатрини такрорлаш чоғида юзларини юваётгандек ҳолатни намойиш этишса, «I wash my hands» сатрида қўлларни ҳаракатга келтиришди.

— Ўйинлар ва қўшиқлар, видео ва аудиолавҳаларни ҳар синф учун алоҳида танлайман, чунки бола ёшига, мавзу ва миллий менталитетимизга мос ижролар топишимиз лозим, — дейди педагог. — Ўқувчиларга таниш сўзлар ишгирикдаги шеър-қўшиқлар, кичик ҳикоялар тўплайман. 1-синфлар учун фақат-оғзаки нутқини ўстирувчи ўйинларни қўлайман. Уларга кўпроқ кўнгирчоқ ёки қўлга кийиб ўйналадиган мушукча, қурбақача ва кубиклар билан ишлаш ёқади.

ТИЛ — ҚАДРИЯТ

билимдон тил мутахассисларини шакллантириш масъулиятли жараён

Тил — инсонга берилган буюк неъмат, бе-назир маънавий қадрият, инсоният тафакку-ри ҳосилаларининг аниқ ифодалари мажмуи ва улкан хазинаси. Ўзбек тили — дунёнинг бой, ифода воситалари ранг-баранг тилла-ридан бири. Сўз мулоқот учун асос бўлади-дан бирлик, она халқимиз тафаккури, маъна-вияти ва маданияти, фани, ҳўжалиги, ишлаб чиқариши ва этнологиясининг аниқ ва ихчам ифодаси. Шу боис халқимизнинг, маънавий олам ижодкорларининг сўзга ишончи ва хур-мати беқадр. Ўзбек тилидаги сўзларнинг бар-часи, ўз ё ўзлашма қатламларга мансубли-гидан қатиб назар, узоқ даврлар тараққиё-тининг маҳсули. Тил бирликлари ўзаро ифо-давий ва мазмуний муносабатда бўлиши тил-шунослар томонидан исботланган. Инсонда-ги барча яхши фазилатлар тилининг маҳсули. Мана шу нуқтаи назардан қараганда, олиқ таълим муассасаларининг филология фа-культетларида тахсил олаётган талабалар-га тилининг барча сир-синаотларини ўргатиш профессор-ўқитувчиларнинг асосий вазифа-си ҳисобланади.

Она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси мута-

Oliy ta'lim

хассислигини эгаллаётган талабаларга она тили-мизнинг барча сатҳларини, яъни унинг фонетика ва лексикологияси, орфография ва орфоэпияси, мор-фология ва семасиологияси, фразеология ва диа-лектологияси, лексикография ва этимологияси, сти-листика ва пунктуацияси, морфемика ва синтакси-сини ўргатиш, ҳосил қилинган малакаларини ада-бий талаффуз ва имло қоидаларига мувофиқ ама-лиётда тўғри жорий қилиш кўникмасини шакллан-тириш, энг муҳими, мактаб ўқувчиларига она тили ва адабиёт фанларидан пухта ва сифатли дарс бе-риш кўникмасини ҳосил қилиш кўп жиҳатдан олиқ таълим тизимидаги кафедларар зиммасига юкла-нади. Тил илми билимдонларини шакллантиришга ҳисса қўшаётган кафедларардан бири Қарши дав-лат университетининг «Ўзбек тилшунослиги» кафе-драсидир.

Кафедранинг илмий потенциали юқори. 14 нафар педагогдан 2 нафари профессор, 2 нафари доцент, қолганлари катта ўқитувчилардир. Бундан ташқари, бир қатор монографиялар, дарсликлар ва ўқув қўлланмалари муаллифлари — профессорлар Тура Нафасов ва Бахтиёр Менглиев ўриндошлик асоси-да фаолият олиб бормоқда. Ҳозирги кунда кафе-дра катта илмий ходим-изланувчиси Х.Норхўжаева докторлик диссертациясини ёклаш арафасида. Муставкал тадқиқотчилар — Г.Тожиева, В.Нафасова, М.Усмонова, Ж.Иброҳимов, Т.Валиев докторлик дис-сертацияси устида илмий изланиш олиб бормоқ-да.

Кафедрада филология йўналиши талабаларига жами 9789 соат дарс ўтиладиган бўлса, шундан 1100 соат маъруза, 2166 соат амалий, 1296 соат семи-нар машгулотларидир. Мазкур дарс соатлари ка-федрa аъзолари томонидан ихтисослик бўйича тақ-симланган. Эшпўлат Жабборов «Она тили ўқитиш методикаси», «Ўзбек тилшунослиги тарихи», Турсу-нали Жумаев «Ўзбек адабий тили тарихи», Икром Худойназаров «Социолнгвистика», Башорат Бах-риддинова «Синтаксис», Отабек Шукуров «Лексико-логия-лексикография» ҳамда «Нутқ маданияти асос-лари», Олима ўринова «Умумий тилшунослик» ва «Ўзбек диалектологияси», Наргиза Мукулмонова «Морфология», Нилуфар Йўлдошева «Туркий тиллар-нинг қиёсий-тарихий грамматикаси», Фарход Қиёмов «Форс тили», Б. Ризаев «Эски ўзбек ёзуви» фанларидан талабаларга билим бермоқда.

Маърузалар, амалий ва семинар машгулотлари юқори савияда ўтилади. Бунинг учун факультет би-носида шароитлар етарли. Шунингдек, кафедранинг махсус ўқув-услубий хонаси мавжуд. Хона талаба-лар учун тавсия этилган замонавий педагогик тех-нологиялар, ўқув жараёнини лойиҳалаштириш, ўқув мақсадлари, интерфаол методлар, педагогик тех-нологияларнинг турлари, она тили таълими муам-молари мавзуларида кўргазмали куруллар билан жиҳозланган.

(Давоми 9-бетда.)

Президентимизнинг бевосита ташаббуси билан Осийё кўёш энергияси форумининг 6-йилгилишига мамлакатимиз мезбон-лик қилди. Анжуманда кўллаб давлатлардан экспертлар, му-тахассислар, олимлар, юртимизда фаолият кўрсатаётган хо-рижлик дипломатлар катнашди. Форум дастури бўйича меҳ-монлар Ўзбекистонда муқобил энергия манбаларини ривож-лантириш бўйича олиб борилаётган ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирлар, уларнинг амалий самаралари билан яқиндан та-ништирилди ва ўзаро тажриба алмашилди.

Қайта тикланувчи энергия манбалари деганда табиатда та-биий оқими ҳисобидан узлуксиз равишда тикланиб турувчи энер-гия манбаи тушунилади. Бунга кўёш нурлиниши энергияси, шамол энергияси, сувнинг гид-родинамик энергияси, геотер-мал энергия, тупроқ иссиқли-ги, дарё, табиий сув ҳавзалари, шунингдек, бирламчи энергия захираларининг антропоген манбалари — биомасса, биогаз ва бошқа органик қиндилар-дан олинадиган ёнилғилар ки-ради.

Илмий-техника тараққиётининг жадал равишда ривожланиши ва дунёда энергия потенциали та-биатга салбий таъсир кўрсати-ши кузатилмоқда. Бу инсоният олдида атроф-муҳитга техноген таъсирни камайтириш, жумладан энергия ҳосил қилиш технологи-яси бўйича ҳаётий муҳим маса-лаларни кўяди. Аънавий энер-гетиканинг салбий экологик таъ-сири кўмир ёқишга, мазутга ва табиий газга асосланган бўлиб, атмосферанинг захарли газлар билан кимёвий ифлосланиши (CO₂, CH₄, NO_x, N₂O, SO₂ ва бош-қалар) ўз навбатида «кислотали ёмғир»лар ёғиши, озон қатлами-даги туйнукнинг кенгайиши, иқлимнинг глобал иссиши, каби оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлади.

Аслида, энергетиканинг рив-ожланиши юқори самарали экологик тоза энергетик техно-логияларга асосланиши керак. Ноанъанавий энергетика қайта тикланувчи энергия манбалари-дан (ернинг геотермал иссиқ-лиги, кўёш, шамол, сувнинг кўтарилиши ва ҳоказо) фойда-ланади ва экологик тозалиги билан ажралиб туради. Юқори иқтисодий самара ва экологик тозалик дунёнинг олис ва бо-риш қийин бўлган ҳудудларида ноанъанавий энергетик техно-логиянинг кенг қўлланишига асосий сабаб бўлади. 1998 йил-да қайта тикланувчи энергия манбалари(геотермал, кўёш, шамол, сувнинг кўтарилиши) асосида яратилган электр энер-гияси ишлаб чиқариш дунё бўйича 66100 ГВт соатни таш-кил этди. 2004 йилда Бонндаги конгрессда Европа Иттифоқи 2040 йилга бориб, қайта тикла-нувчи, ноанъанавий энергия манбаларидан барча зарур энергиянинг 50 фоизини олади, деб баёнот берилди. Бу эса эко-логик хавфсизлиқни ва келгу-сидаги ривожланиши таъмин-лайди. Европа агентлиги прези-дентининг баҳолашича, 2010 йилда қайта тикланувчи энер-гия манбалари бўйича биомас-садан фойдаланишга асослан-ган технология ҳиссаси катта бўлиб, йилга 3 миллиард 271 миллион тонна, иккинчи ўрин-да турувчи кўёш фотоэлектрик системасининг улushi эса 784

миллион тонна атрофида нефтни тежашга олиб келди. Шунингдек, муқобил энергия манбаларининг умумий дунёвий ҳиссаси 2001 йили эквивалент равишда 1 мил-лиард 364 миллион тонна не-фтни ташкил этган. 2010 йилда бу ҳажм 1 миллиард 746 мил-лион тоннага етди. 2040 йилга бориб бу кўрсаткич 6 миллиард 351 миллион тоннага етказили-ши тахмин қилинмоқда. Бу, ўз навбатида, муқобил энергия ман-баларидан ишлаб чиқарилади-ган электр энергия 2010 йилда 16,6 фоизни ташкил қилган бўлса, 2040 йилда эса 47,7 фо-изга етади, деганидир.

ҚАЙТА ТИКЛАНУВЧИ ЭНЕРГИЯ МАНБАЛАРИ

юртимизда ушбу соҳа равнақи учун қўшимча қулайликлар ва имтиёзлар яратилди

1. Қайта тикланувчи энергия манбалари бу энергиянинг янги кўриниши бўлиб, информация қўллаб-қувватлаши ва лойиҳа-ни намойиш қилишни талаб қилади.

2. Соҳани ривожлантиришни рағбатлантириш учун ҚТЭМ жи-ҳозларини ишлаб чиқаришни кўллаб-қувватлаш ва харидор-гирлигини оширишга йўналти-рилган иқтисодий механизми яратиш жоиз бўлади.

3. МЭМ лойиҳасини ёритиш ва тайёрлаш кўпгина ҳолларда бир қатор тўсиқ ва хавф-хатар-лар билан боғланган. Бу маса-лада давлатнинг ўзи бош-қош бўлиши талаб қилинади.

4. Шунингдек, ҳатто юзийликда муқобил энергиядан бошқа кор-динал янги энергия манбаини очиш ва ёритишга кўзи етмаёт-ти. Шунинг учун асосий дунё-вий энергетик комплексни ри-вожлантириш умиди ва яқин ре-жалаштирилмоқда.

5. ҚТЭМ бўйича норматив қон-ний база талаб қилинади. Шунинг-дек, ҚТЭМ қурилмалари бўйича ишлаб чиқарилган электр энергия ва иссиқлиги шартсиз равишда сотиш кафолатланиши керак. Ўзбекистоннинг иқтисодий ри-вожланиши ҳам дунёнинг бошқа мамлакатлари қатори муайян да-ражада яқин 30—50 йиллик энергетик стратегиясини тан-лаш билан боғлиқ. Ҳозирги вақ-та энергетикада мазут, газ ва кўмирдан (гидроэнергетикани ҳисобга олмаганда) жуда кўп қўлданалинади. Шунингдек, қазиб олинганда пайдо бўлади-ларида дархатни қайта ишлаш санавотида электр энергияси олиш учун биомассадан фойда-ланиш муҳим роль ўйнайди. Шамол энергетикаси Европа

нинг афзаллиги инсониятни минг йиллар давомида энергия билан таъминлаш имконияти мавжуд-лигидир. Ҳозирги пайтда муқо-бил энергиянинг кўпгина турла-рига, асосан, геотермал энерги-яга энергетик бозорда талаб кат-та. Ривожланган мамлакатларда муқобил энергиянинг ривожланиши биринчи бос-қида ҳукуматнинг қўллаб-қув-ватлашини талаб қилади.

Дунёда биринчилардан бўлиб Президентимиз томонидан ма-кур масалага алоҳида эъти-қаратилиб, махсус фармон қабул қилинди. Бу эса жабҳа равнақи учун бевосита қўшимча қулайликлар ва имтиёзлар бе-ради. Давлат томонидан қўллаб-қувватлаш қуйидаги сабаблар-га асосланган:

1. Қайта тикланувчи энергия манбалари бу энергиянинг янги кўриниши бўлиб, информация қўллаб-қувватлаши ва лойиҳа-ни намойиш қилишни талаб қилади.

2. Соҳани ривожлантиришни рағбатлантириш учун ҚТЭМ жи-ҳозларини ишлаб чиқаришни кўллаб-қувватлаш ва харидор-гирлигини оширишга йўналти-рилган иқтисодий механизми яратиш жоиз бўлади.

3. МЭМ лойиҳасини ёритиш ва тайёрлаш кўпгина ҳолларда бир қатор тўсиқ ва хавф-хатар-лар билан боғланган. Бу маса-лада давлатнинг ўзи бош-қош бўлиши талаб қилинади.

4. Шунингдек, ҳатто юзийликда муқобил энергиядан бошқа кор-динал янги энергия манбаини очиш ва ёритишга кўзи етмаёт-ти. Шунинг учун асосий дунё-вий энергетик комплексни ри-вожлантириш умиди ва яқин ре-жалаштирилмоқда.

5. ҚТЭМ бўйича норматив қон-ний база талаб қилинади. Шунинг-дек, ҚТЭМ қурилмалари бўйича ишлаб чиқарилган электр энергия ва иссиқлиги шартсиз равишда сотиш кафолатланиши керак.

Ўзбекистоннинг иқтисодий ри-вожланиши ҳам дунёнинг бошқа мамлакатлари қатори муайян да-ражада яқин 30—50 йиллик энергетик стратегиясини тан-лаш билан боғлиқ. Ҳозирги вақ-та энергетикада мазут, газ ва кўмирдан (гидроэнергетикани ҳисобга олмаганда) жуда кўп қўлданалинади. Шунингдек, қазиб олинганда пайдо бўлади-ларида дархатни қайта ишлаш санавотида электр энергияси олиш учун биомассадан фойда-ланиш муҳим роль ўйнайди. Шамол энергетикаси Европа

нинг афзаллиги инсониятни минг йиллар давомида энергия билан таъминлаш имконияти мавжуд-лигидир. Ҳозирги пайтда муқо-бил энергиянинг кўпгина турла-рига, асосан, геотермал энерги-яга энергетик бозорда талаб кат-та. Ривожланган мамлакатларда муқобил энергиянинг ривожланиши биринчи бос-қида ҳукуматнинг қўллаб-қув-ватлашини талаб қилади.

Дунёда биринчилардан бўлиб Президентимиз томонидан ма-кур масалага алоҳида эъти-қаратилиб, махсус фармон қабул қилинди. Бу эса жабҳа равнақи учун бевосита қўшимча қулайликлар ва имтиёзлар бе-ради. Давлат томонидан қўллаб-қувватлаш қуйидаги сабаблар-га асосланган:

1. Қайта тикланувчи энергия манбалари бу энергиянинг янги кўриниши бўлиб, информация қўллаб-қувватлаши ва лойиҳа-ни намойиш қилишни талаб қилади.

2. Соҳани ривожлантиришни рағбатлантириш учун ҚТЭМ жи-ҳозларини ишлаб чиқаришни кўллаб-қувватлаш ва харидор-гирлигини оширишга йўналти-рилган иқтисодий механизми яратиш жоиз бўлади.

3. МЭМ лойиҳасини ёритиш ва тайёрлаш кўпгина ҳолларда бир қатор тўсиқ ва хавф-хатар-лар билан боғланган. Бу маса-лада давлатнинг ўзи бош-қош бўлиши талаб қилинади.

4. Шунингдек, ҳатто юзийликда муқобил энергиядан бошқа кор-динал янги энергия манбаини очиш ва ёритишга кўзи етмаёт-ти. Шунинг учун асосий дунё-вий энергетик комплексни ри-вожлантириш умиди ва яқин ре-жалаштирилмоқда.

5. ҚТЭМ бўйича норматив қон-ний база талаб қилинади. Шунинг-дек, ҚТЭМ қурилмалари бўйича ишлаб чиқарилган электр энергия ва иссиқлиги шартсиз равишда сотиш кафолатланиши керак.

Ўзбекистоннинг иқтисодий ри-вожланиши ҳам дунёнинг бошқа мамлакатлари қатори муайян да-ражада яқин 30—50 йиллик энергетик стратегиясини тан-лаш билан боғлиқ. Ҳозирги вақ-та энергетикада мазут, газ ва кўмирдан (гидроэнергетикани ҳисобга олмаганда) жуда кўп қўлданалинади. Шунингдек, қазиб олинганда пайдо бўлади-ларида дархатни қайта ишлаш санавотида электр энергияси олиш учун биомассадан фойда-ланиш муҳим роль ўйнайди. Шамол энергетикаси Европа

Fan va hayot

Президентимизнинг фар-монида Самарқанд шаҳрида 100 МВт қувватга эга кўёш фото-электрик станциясини қуриш белгиланган. Бу билан завод ва фабрикаларни, қишлоқлар-ни, кичик шаҳарларни тўла электр энергияси билан таъ-минлаш мумкин. Бундай қурилмалар энергияни сақлаш аккумуляторларига эга, кўёш бўлмаган вақтларда, тунда ҳам электр энергия билан таъ-минлаш имконини беради. Мас-алан, 1 КВт кўёш фотоэлек-трик станцияси бир хонадон-га бемалол етади. Буни лабо-ратория шароитида ишлаб чи-қаришга, 15 миллион сўм ат-рофида маблағ талаб қилинар экан. Бир қараганда бу катта маблағ бўлиб туолади, лекин ўртача 50 йил ишлатилишини ҳисобга олсак, бу арзимас бўлиб қолади. Масаланинг яна бир муҳим жиҳати шунда-ки, кўёш панеллари ёрдами-да олинган электр энергияси-нинг таннархи асосан ярим ўтказгичли кремний баҳосига боғлиқ. Эндиликда Навоий ви-лоятида техник кремний олиш заводи ишга туширилаётгани-ни ҳисобга олсак, энергия нархи бундан-да арзон бўла-ди.

Мамлакатимиз олимлари томонидан, хусусан, ТДТУ профессори Муҳаммадкабир Баходирхонов раҳбарлигида СамДУ физика факультети «Қаттиқ jismlar физикаси» кафедраси профессор-ўқитув-чилари бир неча йиллардан буён кўёш фотоэлементлари-дан энергия олиш бўйича ил-мий изланишлар олиб бориб, кўпгина янги қурилмалар яра-тишди. Айниқса, умумтаълим мактабларида кўёш энергия-сидан фойдаланишга мўлжал-ланган янги турдаги лабо-ратория асбобларининг яратил-гани таҳсинга сазовордир. Бу қурилмалар ёрдамида мактаб ўқувчилари фотоэффект ходи-саси, кўёш энергияси манба-ларининг кетма-кет ва парал-лел уланишини ўрганиш, энергиянинг бир турдан иккин-чи турга айланиши, кўёш эле-менти, ўтказгич қаршилигини амперметр ва вольтметр ёрда-мида аниқлаш, геометрик оп-тика қонунларини ўрганиш каби лаборатория асбоблари-да тажриба ишларини бажар-дилади. Шунингдек, ёруғлик энергиясининг электр энерги-яга айланиши тўғрисида аниқ тасавурларга эга бўли-шади. Бу қурилмаларнинг яна бир афзаллиги шундаки, улар-га ташқи электр манбаи за-рур бўлмайди. Муқобил энер-гия соҳаси келажақ фани бўлиб, мамлакат иқтисодиёти муқобил энергия манбалари-дан қандай фойдаланишга қараб жадал ривожланади.

Тўйчибой ТОШБОВ,
СамДУ доценти,
Гулбуви ЭШНАЗАРОВА,
Самарқанд шаҳридаги
54-мактабнинг физика
фани ўқитувчиси

ТИЛ — ҚАДРИЯТ

билимдон тил мутахассисларини шакллантириш масъулиятли жараён

(Давоми. Боши 8-бетда.)

Фанлар бўйича ишчи дастурлар, ўқув-услубий мажмуалар, электрон дарсликлар ҳамда зарурий кўрсатмалар кафедрa профессор-ўқитувчилари то-монидан ўз вақтида ишлаб чиқилган. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг буйруқларига муво-фиқ фанлар бўйича технологик хариталар ишлаб чиқилган ҳамда кафедра ўқув-услубий хонасидаги стендад ёритилган.

Дарсларнинг сифати ва самардорлигини оши-риш мақсадида бутунги кун талабларидан келиб чиқиб, дарслар кафедрa мудири ва профессор-ўқитувчилар томонидан доимий таҳлил қилиб бо-рилади. Ўзаро дарсга кириш, метод алмашиш, очик дарслар ўтказиш касб маҳоратини оширишга кўмак бермоқда.

Дарс қолдирган, назорат турларида етарли балл тўплай олмаган талабалар билан қўшимча ишлаш тизими жорий этилган. Чунончи, паст ўзлаштирув-чи талабалар билан ишлаш дафтари мавжуд бўлиб, бу борада бажарилган ишлар қайд этиб борила-ди.

Кафедрада битирувчи курс талабалари билан ишлаш жадвали ташкил этилди. Унга мувофиқ, ҳар бир кафедра аъзоси ўзига бириктирилган бити-рувчи курс талабалари билан мунтазам равишда консултациялар олиб боради. Уларга тегишли мас-лаҳатлар бериб, ўқув-услубий адабиётлар билан таъминлашга ҳаракат қилади.

Магистрлик диссертациялари эса Магистрату-ра тўғрисидаги низом талаблари асосида бажари-либ, муваффақиятли ҳимоя қилинмоқда. Жумладан, Нафосат Азизова профессор Б.Менглиев раҳбар-лигида «Талабалар нутқининг лингвимаданияи ва со-циопрагматик хусусиятлари», Ойдин Ҳўжамуро-дова профессор Т.Нафасов раҳбарлигида «Ўзбек ти-лининг гулчилик лексикаси», Фозил Ҳамроев фи-лология фанлари номзоди О.Шукуров раҳбарлиги-да «Ўзбек тилида тарз маъноли лексемалар», Ди-лобар Хуррамова филология фанлари номзоди О.ўринова раҳбарлигида «Оқова суварини тозалаш технологиясига оид терминларнинг лексик-семан-тик тадқиқи ва электрон лугатини тузиш тамойил-лари» мавзуларидаги диссертацияларини ёклади-лар.

Жамоамизда диалектологик ва педагогик ама-лиёт билан боғлиқ ишлар ҳам самарали йўлга қўйилган бўлиб, ўтган ўқув йилида 107 нафар 2-курс талабаси диалектологик, 114 нафар 3-курс талаба-си малакавий, 102 нафар 4-курс талабаси давлат педагогик амалиётни ўтади.

Кафедра қошида ташкил этилган «Ёш тилшунос» тўғраги катта ўқитувчи Г.Тожиева раҳбарлигида фаолият кўрсатмоқда. Унда 24 нафар иқтидорли тала-ба ўз илмий тадқиқот ишини мунтазам равишда мухокама қилиб боради. Бунинг самараси ўлароқ, 12 нафар талабанинг илмий мақолалари турли тўпламларда чоп этилди. 3-курс талабаси Хурши-да Сатторзода фан олимпиадасининг республика босқичида иштирок этди ҳамда «Энг яхши иншо му-аллифи» номинацияси бўйича голибликни қўлга ки-ритди.

Кафедрада ўқув ҳамда илмий ишларни амалий ташкил этиш мақсадида ЎзФА Тил ва адабиёт ин-ституту, Ўзбекистон Миллий университети, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети ҳамда Самарқанд давлат университети билан ўзаро ҳамкорлик шартномалари тузилган.

Хар ўқув йилида аънавий тарзда «Ўзбек тил-шунослигининг долзарб муаммолари» мавзусида илмий тўплам нашр қилиниши талабалар илмий са-лоҳиятини намоён этишга яхши имконият бўлмоқ-да.

Кафедрамиз жамоасининг асосий мақсади ҳам, вазифаси ҳам ўқув-услубий, илмий тадқиқот, маъ-навий-маърифий ва тарбиявий ишларни самара-ли ташкил этган ҳолда бўлажақ она тили ва адаби-ёт фани ўқитувчиларига тил илмининг мураккаб ва сирли томонларини ўргатиш, таълим тизимига ма-лакали мутахассислар етказиб беришидир.

Ҳўжамурод ЖАББОРОВ,
Қарши давлат университетининг
«Ўзбек тилшунослиги» кафедраси мудири,
филология фанлари номзоди, доцент

БОЛАМ БАХТЛИ БЎЛСИН ДЕСАНГИЗ

(Давоми. Боши газетанинг ўтган сонларида.)

ДУНЁНИНГ МАФКУРАВИЙ МАНЗАРАСИГА БИР НАЗАР

Мамлакатимиз оилалардан, оилаларимиз эса ота, она, фарзандлардан иборат. Демак, ҳар бир ота-онанинг мафкураси мустаҳкам бўлса, оила, туман, шаҳар, вилоятларимиз, яъни бугун мамлакатимиз аҳолиси, Ўзбекистон халқининг мафкураси мустаҳкам бўлади. Бу, аввало, ҳар биримизнинг фарзандларимизни ўз домига илтиришига интиляётган бузғунчи голяр нималар эканини билишимизни талаб қилмоқда. Бироқ ўтказилаётган учрашув ва суҳбатлар, олиб борилаётган тадқиқотлар айрим ота-оналарнинг дунёда мавжуд маънавий тахдидлар ҳақида билимлари замон талаблари даражасида эмаслигини кўрсатмоқда. Шу боис ота-оналар билан дунёнинг мафкуравий манзараси тўғрисида суҳбатлашишга қарор қилдик.

Бугунги тахликали давр оилаларда миллий гоя тарғиботи ва маънавий-марғрий тарбия самардорлигини тинимсиз ошириб боришни талаб қилмоқда. Зеро, Юртбошимиз таъкидлаганидек, **"Биз ўзимизнинг пировард мақсадимизга эришиш учун замон қандай тез ва шиддат билан ўзгараётганини ҳисобга олган ҳолда, воқеликнинг ортида эмас, балки унинг олдида юришимиз, ҳар қандай ноҳуш ҳаракат ва муаммоларнинг олдини олишимиз зарурдир"**.

Чунки қуш уясида кўрганини қилади. Мафкура масаласида ҳам. Ҳозир мураккаб ва тахликали замон биздан огоҳлик, курашчанликни кутмоқда. Демак, ҳар биримиз бу курашчанликни намён қилишга тайёр бўлмоғимиз керак. Бунга бизни мафкуравий тарбия махсус ўргатмоғи лозим. Масалан, ёшларимиз "Динни ўргатаман", деган кишининг асл ниятини биринчи мулоқотдаёқ билиб, унга қандай жавоб қайтариш, қандай йўл тутишнинг машқидан ўтишлари керак. "Мафкураси мустаҳкам ўзбекистонлик" сифатидаги фуқаролик вазирамизни аёло бажаришимиз душманнинг ниятларини пунга чиқаради. Умидсиз, ниятсиз, дастурсиз душман эса уйдан қимқайди. Бизга тахдид соломлайди. Мафкураси заиф мамлакатларни излаб кетади.

Бугунги замонда мафкура полигонлари ядро полигонларидан ҳам кўпроқ кучга эга. Космополитизм, ниғилизм, экстремизм, терроризм ва шафқатсиз индивидуализм каби халқимизга ёл голяр турли воситалар билан тарғиб-ташвиқ қилинмоқда. Мафкуравий кураш тобора мураккаблашиб бораётир. Унинг янги ва янги усуллари ўйлаб топилётган ҳозирги кунда ушбу тахдид ва таъсирларга фақат кучли гоя, соғлом маф-

курага эга, ўзликни анлаган оилагина қарши тура олиши мумкин.

Маънавий тахдид нима? Бу тушунчанинг моҳияти "Юксак маънавият — енгилмас куч" китобида батафсил очиб берилган: **"Маънавий тахдид деганда, аввало, тили, дини, эътиқодидан қатъи назар, ҳар қайси одамнинг том маънодаги эркин инсон бўлиб яшашига қарши қаратилган, унинг айнан руҳий дунёсини издан чиқариш мақсадини кўзда тутадиган мафкуравий, гоъвий ва информацион хуружларни назарда тутиш лозим"**.

XXI аср бошини янги мафкуравий тахдидлар ва илмий-технологик асосга қурилган тарғиботлар кураши даври деб ҳам аташ мумкин. Бу борада М.Саидов: **"Ғарб оламида кенг тарқалган эгоцентризм ва эркинлик ниқобидаги ахлоқсизлик фалсафасидир. Эгоцентризм худбинликнинг бир кўриниши бўлиб, фақат ўзини, ўз манфаатларини ўйлаб яшаш, бошқа ҳеч нарсани тан олмаслики билдиради. Инсониятга етказадиган зарари нуқтаи назаридан бу иллат жаҳолат ва ақидапарастликдан асло қолишмайди. Ҳозирги кунда ғарб дунёсида эркинликни ниқоб қилиб олган айрим кимсалар нафақат бизнинг миллий анъаналаримизни, балки барча халқлар учун қадрли бўлган умуминсоний қадриятларга тўри келмайдиган турли бузғунчиликларни оммавий ахборот воситалари орқали очикдан-очик кенг тарғиб этаётганини кўриб турибмиз"**, дейди.

Космополитизм. "Яшаш қаерда яхши бўлса, ўша ер менга Ватан", дегувчиларнинг мафкураси. Бундай қарашда ҳақиқий ватанпарварликдан асар ҳам бўлмайди. Чунки фақат яхши еб-ичиш, роҳат ва фароғат, ўзига "барча қулайликларга" эга хузур-ҳаловат излашгина ҳаёт "мазмун"ига айланади. Бу мафкура домига тушганларни космополитлар дейишади.

Космополитининг портретига тикилсангиз унда: Ватан туйғусини англамайдиган; шахсий манфаатларини ҳамма нарсадан устун қўювчи; ўзи туғилган тупроқ, уни улғайтириб ҳаётга йўлаган ота-она, жамоа, эл-юрт, халқининг мақсад ва муддаоларидан, орзу-истакларидан, тарихи, қадриятларидан бегона; Ватандан ашаб туриб ўзини Ватандан ташқарида кўрайдиган; Ватани тарихига қизиқмайди; халқи, ота-онаси, миллати, мамлакат олдидаги фарзандлик, фуқаролик бурчини унутган; ҳаётнинг маъносини қаерда бўлмасин яхши яшашда деб биладиган; бу қарашни ота-онадан, эл-юртдан, Ватандан ҳам юқори тутадиган; ўзлигидан айрилган, насл-насабсиз бир кишининг қиёфаси гавдаланади.

(Давоми бор.)

Муҳаммад ҚУРОНОВ,
педагогика фанлари
доктори, профессор

Компьютернинг дастурлари унинг "қути"сига қараганда 20 марта қиммат турар экан. Чунки "қути"ларни саноят йўли билан бир кунда ўн минглаб чиқарса бўлади. Бироқ дастур — бошқа нарса, конвейерларда ҳар кунни ясалмайди, инсоннинг миёсида яралади. Ҳамма бошларда эмас, билими бошларда. Президентимиз XXI асрни интеллектуал ёшлар асри деб атадилар. Чунки дунёда, демак, Ўзбекистонда ҳам табиий ресурслар кўпаймайди, камая боради. Интеллектуал ресурсни эса чексиз ривожлантириш, бойитиш мумкин.

Халқимизда "Бола азиз, одоби ундан-да азиз" деган мақол бор. Бу ҳам одам(компьютер) эмас, унинг маънавияти(дастури) қиммат эканини эслатади. Барча тилларда

ган 12 ёшли Собиржон билан 12 ёшда яшаётган 12 ёшли Собиржоннинг фарқи борми? Албатта, дейсиз. Ҳа. Икки ўртадаги фарқ қанча бўлса, тарбия ишида ҳам

АНИҚ ТАРБИЯНИНГ ЗАМОНИ

"келажак", "орзу-умид", "эртанги кунга ишонч", "ният", "режа", "мақсад" деган сўзлар борки, улар ҳам ўз-ўзидан ўша "дастур"ларни эслатади. Бизни ёшларимиз билан, умидларимиз билан боғлайди. Ана шунинг учун ҳам Президентимиз "Биз ҳеч қимдан кам бўлмайми!" деганлариде акли, заковатли ёшларимиз кўз олдимизга келаверади. Жаҳонга ўзини, Ўзбекистонни машҳур қилаётган спортчи, билимдон, санъаткор ёшларимиз сони йилдан-йилга ортиб бораётир. Бу эса Юртбошимизнинг машҳур даввати рўёбини кўрсатмоқда.

Миллий тарбиямиз фарзандларимизни ҳаёт, саодат, наҳотга элтиб келди. Элтади. Элтаётир. Фақат...

"Тарбия" деганда беихтиёр буюк алломаларимизнинг исм-шарифларини тилга оламиз. Уларнинг бундан 100-1000 йил олдин, ўша давр талабларига тўлиқ жавоб берадиган фикрларини бир-биримизга айтамыз. Бироқ тарбиянинг ҳам замони борлигини айтмаймиз. 1014 йилда яша-

шунча фарқ бор. Бўлиши келарди. Фақат ақидапарастлар буну инкор этади. Улар 2014 йилда яшаб, мактабнинг 3-синфида ўқиётган Собиржоннинг 1014 йилдаги Собиржондек бўлишини истайди. Замонавий фикрламасин, дейди.

Шўро даврида тарбияга эътиборсизлик, масъулиятсизлик Гербартнинг "Таълимнинг ўзи тарбиялайди", деган назариси билан хаспўшлар эди. Тарбия хулққа қараб баҳоланади. Шўро даврида эса тарбияни ҳам таълимдек, билимга қараб баҳолаш урф бўлди. Чунки тарбия амалда эмас, сўзда эди. Болалар қоидаларни шариллатиб айтиб берар, бироқ амал қилмасдилар. Шу тарзда сўз билан иш орасидаги масофа узоклашиб бораверди.

Яна бир иллат бор эди. Тадбирозлик. Тарбия сифати, баҳоси аниқ исм-фамилияли болаларнинг хулқига эмас, ўтказилган тадбирлар дабдабаси, қўлами, сонига, "ўтган йилнинг шу чорагига нисбатан" деб баҳоланади. Шу тарихқа таълим аниқ, тарбия

мавҳум ишга айлантирилганди.

Бугун тарбия тушунчаси «болаларни муайян вазиятда тўри ҳаракат қилишга ўргатиш»дек аниқликда амалга оширилмоқда.

Мустақиллик муносабати билан янги, аниқ тарбиянинг замони келди. Ана шу амалий тарбия тамойилига содиқ бўлса, аввало мактаб, лицей, коллеж, институт, университетларимизда кучли жамиятнинг ўрнини намунасини кўрамыз. Бефарқ қолайди ёшлар қолмайди. Ўзбекистон шаҳар қишлоқлари, корхона, хўжаликлари, маҳаллалари

фаол, тиниб-тинчимас одамларга тўлади. Қолайлик, боқимандаликка заррача ўрин қолмайди.

Шунинг учун ҳам, узлуксиз таълим тизимида тарбия устувор этиб белгиланди. Шунинг учун ҳам таълим ва, аиниқса, тарбияда узлуксизликни таъминлашда собитқадамимиз. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланганидек, жамиятнинг педагоглаштириш, ҳар бир фуқарони ўзини ўзи, ука-сингилларини, тенгдошларини, ўзидан кичикларни, оиласини, бошқараётган жамоасини тарбиялаш малакалари билан қуроллантиришга киришдик. Биз педагоглар эртаимиз бугунгидан яна ҳам яхшироқ бўлишини истасак, оддий қоюда амал қилишимиз керак: бугун кечагидан яхшироқ, кучлироқ, билимлироқ бўлиб, кўпроқ иштирашимиз керак. Чунки келажак бизники, марра бизники!

Саидмурод БОТИРОВ,
Каттақўрғон туман
ХТМФМТЭ бўлими
методисти

ТЎГАРАКЛАРДА ТОБЛАНАЁТГАН ЁШЛАР

Избоскан туманидаги 39-ихтисослаштирилган мактаб-интернатда ўз касбининг фидойиси бўлган педагог хотин-қизлар кўп. Ўқувчиларга бор меҳри билан сабоқ бериб келаётган Одина Мамажанова, Давлатой Абдулазизова, Муқаддас Хожиқулова сингари моҳир педагогларнинг меҳнатлари самараси улар таълим-тарбия бераётган ўқувчиларнинг муваффақиятларида намён бўлмоқда.

Ушбу таълим муассасида жами 523 нафар ўқувчи таълим олаётган бўлса, уларнинг 116 нафари қизлар. "Ораста қизлар" тўғарагида қизлар тажрибали ўқитувчилардан тикиш-бичиш, пазандалик, зардўзлик каби қўллаб қасб-хунар сирларини ўрганишмоқда. "Ёш қаламқашлар" тўғараги эса иқтидорли ўқувчилар маҳоратини ошириб келади. Яқинда тўғарақ аъзоси, "Қамалак юдузлари" республика болалар ижодиёт фестивалининг шаҳар босқичи совриндори Ойдиной Иброхимованин ижод намуналари "Озод юртнинг қизиман" шеърини тўпламида нашр этилди.

Шухрат КЕЛДИЕВ

Тошкент шаҳар Учтепа туманидаги 106-умумтаълим мактабиде туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими томонидан она тили ва адабиёт фани ўқитувчиларининг илғор педагогик тажрибаларини оммалаштириш, ўқувчи-ёшларда китобхонлик маданиятини юксалтиришга бағишланган семинар ташкил этилди.

Tadbir

МУТОЛАА МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШ МУҲИМ

Тадбирда умумтаълим мактаблари фан ўқитувчилари янги педагогик услубларда дарс ўтиб, ўзаро тажриба алмашдилар. Шунингдек, болаларда мутулаа маданиятини юксалтириш мақсадида ёзувчи-шоирлар билан ижодий учрашув ҳам ташкил қилинди.

Учрашувда юртимизда адабиётга алоҳида эътибор қаратилаётгани ёшлар маънавиятини юксалтиришда муҳим омил бўлаётгани таъкидланди. Инсоний фазилатларни камол топтиришда бадий адабиётнинг ўрни юксак. Ёшларни китобсеварликка ўргатиш, бадий адабиётга қизиқтиришда ота-она ва педагогларнинг ўзаро ҳамкорлиги жуда зарур.

Семинар якунида ўқувчилар томонидан намойиш этилган китобсеварликнинг аҳамияти хусусидаги саҳна чиқишлари иштирокчиларга манзур бўлди.

Марғуба ИСАМЕТДИНОВА,
она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси

2014-yil 12-mart, № 21 (8670)

Устоз шогирдидан сўрабди:
— Боқий яшашнинг сири ни-
мада?

— Бунинг уч сири бор? Би-
ринчиси илм эгалламоқ, ик-
кинчиси яхши фарзанд ёки
илмталаб шогирд тарбияламоқ
ва кейингиси бог яратиш, —
деб жавоб қайтарибди устоз.
— Улар инсон вафот этгани-
дан сўнг ҳам номини эслатиб
туради.

Халқимиз азал-азалдан ба-
хор келиши билан ён-атрофга
кўчат қадаб, даракт экиш ва
бог яратишга киришган. Бу
анъана йиллар мобайнида ав-
лоддан-авлодга ўтиб келмоқ-
да. Бугун юртимизнинг қай
гўшасига борманг, ана шундай
эзгу, хайрли ишнинг устидан
чиккаси.

Қашқадарё вилояти Нишон
туманидаги 35-умумтаълим
мактабда ободонлаштириш
ва кўчат ўтказиш ишлари уюш-
қоқлик билан бошланмоқда.
Ўқувчилар мактаб худудини то-
залаш, тартибга келтириш қай-
ларига жиддий бел боғлашган.
Ободонлаштириш ишлари
мактаб миқёсда анъанага ай-

ланиб кетганки, ўқитувчи ва
ўқувчиларни ҳашарга чорлаш-
нинг хожати йўқ.

— Мактабимизни битирган-
нига ўн, ўн беш, йигирма йил
бўлган собиқ ўқувчилар бу
ёрга келиб хайратланишади, —
дейди мактаб директори ўрин-
босари Шўхрат Фафуров. —
Чунки улар эккан кўчатлар кат-
та дарактга айланиб, ҳосилга
кирган. Ният самимий, пок
бўлса, кифоя, бу унумдор ту-
проққа суқилган чўп ҳам сер-
хосил дарактга айланади. Мак-
табимиз ҳовлисига ўтказилган
кўчатлардан бирортаси қув-
раб-қуриб қолмаган. Негаки,
ўқувчилар жон-дили билан
парварош қиладилар.

Мактаб 2013 йил "Энг обод
таълим муассасаси" республи-
ка кўрик-танлови ғолиблигини
қўлга киритди. Бу бежиз эмас-
лигини таълим муассасаси-

Taraddud

нинг 4,5 гектарлик боғини ай-
ланган киши кўнглидан ўтка-
зиши табиий. Томорқада кур-
таклаган дарактлар савлат
тўки турибди. Ҳадемай очик

майдонлар тартибга келтири-
либ, дарактлар оқланади, но-
тўғри ўсган шохлари қирқила-
ди.

Челакча сув тўлдириб, ер

қазийтган шериги ёнига шо-
шаётган, чириган хазонларни
тўплаётган бола, дарвоза та-
рафдаги йўлакни супураётган
қизча... бари-барининг юзида
қандайдир яратишга, яшна-
тишга иштиёқни кўраимиз. Улар
қалбида мана шу кўчатларнинг
улкан дарактларга айланиши-
га ишонч, кўзларида эса фай-
зийб кунларнинг шукухидан
масъудлик мужассам.

— Мактаб ҳовлисига гул эк-
дик, — дейди ўқувчи Саман-
дар Ҳасанов. — Атиргул, рай-
хон кунлар исиши билан
хушбўй ҳид таратса, ҳар би-
римиз завққа тўлаимиз. Бодом,
ўрик, гилос, анор ва олма да-
рактларини янада кўпайтир-
моқчимиз.

Эзгу ният билан экилган
кўчат тез ўсиб, мўл ҳосил бе-
риши ҳақида устозларимиздан
эшитганмиз. Ҳа, кўчат экиб,
бог яратиш бола қалбида эз-
гуликка муҳаббат уйғотишинг
бир воситасидир. Хайрли
саъй-ҳаракатлар бардавом
бўсин!

Олимжон ЖУМАОБОВ,
"Ma'rifat" муҳбири

ЎСИМЛИКЛАР ДУНЁСИ ҲАЁТ МАНБАИДИР

*Биз инсонлар баъзи ўсимликларни бепарволик қилиб бегона ўтлар-ку,
дея тажовузорлик ила босиб-янчамиз, ҳаттоки илдизлари билан суғу-
риб ташлаймиз. Аслида-чи? Табиатда ўсимлик турларининг ортиқча,
кераксизли йўқ, уларнинг ҳам фойдали жиҳатлари, ўз ўрни, аҳамияти
бор. Бир сўз билан айтганда, она табиат яратган яшиллик олами —
бизнинг ҳаёт манбаимиз.*

Танамизга қувват гиёҳлар

Мана, ўлкамизга баҳор фасли ҳам
ташриф буурди. Негадир кўкламда
вуҳудимизни лоҳаслик, уйқучанлик,
тез чарчаш, баъзан оғриқлар безов-
та қилиши табиий ҳол. Доно халқи-
миз баҳорда илик узилди, қувват ке-
тади, дея бежиз айтишмаган. Шу
боис баҳордан инсон организмни тур-
ли хил витаминларга эҳтиёж сезади.
Бу дармонни эса айнан ўсимликлар-
дан олишимиз мумкин.

Азал-азалдан момоларимиз, она-
хонларимиз баҳор келиб, қир-адиг-
ларга ўз сепини ёйганида эндигина
униб чиққан гиёҳлардан, ялпиз, жаг-
жағ, исмалок, қоқиўт, бедалардан
чучвара, сомса, салатлар тайёрлаб,
дастурхонга тортиқ этадилар. Бои-
си, ана шу гиёҳлар таркибидаги ви-
таминлар инсон организмга куч-қув-
ват, мадор берибгина қолмай, балки
танамизни турли хасталиклардан ха-
лос ҳам этади.

Оддийгина **исмалок**ни олиб
кўрайлик. Исмалок жаннатмисол юр-
тимизнинг барча вилоятларида бе-
гона ўт сифатида тарқалган. Бўйи 10-
40 см келади бир йиллик ўсим-

борлиги аниқланган. Шу боис ис-
малокнинг барг, барра новдаларидан
турли хил лаззатли таомлар (сомса,
чучвара, кўчат шўрва) тайёрлаб ис-
теъмо қилиш кони фойда.

Ялпиз — бўйи 80-100 см келади-
ган кўп йиллик ўт. Ялпиз нам жой-
ларда, ариқ бўйида, дарё қирғоғида,

булоқлар атрофида ўсади. Ялпиздан
ҳам худди исмалок сингари кўк сом-
са, чучвара қилиш, барг ва тўпгулла-
рини аччиқ-чучуқларга, шўрваларга,
сабзавот ва гўштдан тайёрланган та-
омларга солиш мумкин. Ялпиз зира-
вор ва доривор ўсимлик сифатида
Марказий Осиё, Миср, Греция ва
Италияда узок ўтмишдан маълум. Бу
гиёҳнинг ҳиди инсон эҳзини яхши
ишлашига ёрдам бергани сабабли,
Қадимги Рим ва Мисрда талабалар
ялпизни ўзлари билан бирга дарсхона-
ларига олиб келишар экан.

Ровоч чўл зонасидан тортиб тоғ
минтақасидаги турли тупроқ шарои-
тида ўсишга мослашган. Улуғ бобо-

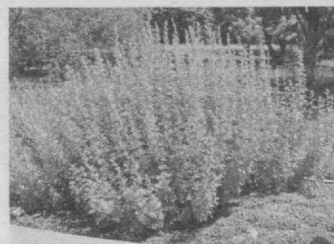

лик витаминларга жуда бой. Баҳор-
да нисбатан эртарақ униб чиқади.
Маълумотларга қараганда, 100 г бар-
ги ва барра новдасида 75-80 мг С,
2-2,5 мг В, 4-6 мг Е, 3-5 мг К, 1-5 мг
D, А ва В, витаминлари, 2-9 мг каро-
тин моддаси, минерал тузлардан 50-
60 мг кальций, 680-750 мг калий, 51
мг фосфор, 28-30 мг темир моддаси

калонимиз Абу Али ибн Сино «Тиб
қонунлари» китобида ровоч ҳақида
қуйидагиларни баён этган: «Унинг си-
қиб олинган сувини кўзга тортилса,
кўзни ўткир қилади. Қизамиқ, чечак,
тоун ва вабога фойда қилади. Ровоч
илдизи эса овқат ҳазмининг бузили-
шидан бўлган ич кетишда, ичак
оғриқлари ва дизентерияда, буйрак
ва қовуқдаги оғриқлар, бачадон
оғриқлари ва қон кетишни тўхтатиш-
да фойдалидир». Халқ табобатида
тозалаб қуритилган ровоч илдизини
сутда қайнатиб тайёрланган шарбат-
(дамлама)дан ошқозон-ичак ҳамда
юрак касалликларини даволашда
қўлланилади. Илдизининг кули билан
яралар ва жароҳатланган жойларни
даволашган.

Шувоқ олтинга гувоҳ

Табиат ўсимликлар оламини ранг-
баранг, бекаму кўст, гоътада бетак-
рор, гўзал қилиб яратганки, улар на-
фақат ташқи кўриниши, яъни гулла-
ри, барглари, мевалари, уруғлари
билан, ҳаттоки ички олами, биоло-
гик, кимёвий фаол моддалари билан
ҳам бир-бириндан тубдан фарқ эта-
ди. Шундай мўъжизавий турлари ҳам
борки, кишини беихтиёр хайратга со-
лади.

Мураккабгулдошлар оиласига ман-
суб шувоқнинг ёвшан, шеролғин,
оқшувок, жусан, қоражусан, Фаргона
шувоғи каби турлари бор. Айримла-
ри кўп йиллик ўт бўлса, баъзилари
чалабута ва бутачалардир. Бу ўсим-
лики қорақўл қўйлари кеч куз ва
қишда, баҳорда хуш кўриб ёйди.

Геолог олим М.Зокиров шувоқнинг
1 тонна кулида 125 граммгача олтин,
0,03 фоиз мис борлигини аниқлаган.
Айниқса, баҳор ойларида шувоқнинг
барг ва танасида олтин миқдори кўп
бўлар экан. Балки шу боисданми,

Tabiat va biz

Ўзбекистон
флорасида юксак
ўсимликларнинг 4500дан
ортиқ тури мавжуд. Сўнгги
маълумотларга қараганда,
ана шу ўсимликлардан 1000 га
яқини асал-шира берувчи,
600дан ортиғи дори-дармон,
650 эфир мойли, 530 бўёқбоп,
420 ошловчи, 350 озиқ-овқат
бўладиган, 270 манзарали
ҳамда 100 га яқини
сапонин моддалари
саклайдиган турлар
эканлиги
аниқланган.

халқимизда шувоқ олтинга гувоҳ,
деган гап бор. Шувоқ билан озиқлана-
диган қорақўл қўйларининг жуни ҳам
олтиндек жилоланиб, товналиб турар-
кан. Бу ўсимлик фақат ем-хашаққа
яраркан-да, деган хулосага келмас-
лик лозим. Ёвшан деган тури тўпгул-
ларидан тайёрланган шарбат гижжа
туширишда ва зотилжам касаллиги-
ни даволашда ишлатилади. Ёвшан
таркибида аччиқ моддалар, глюкозид,
органик кислоталар, 10,2-0,45 фоиз
эфир мойи ҳамда С витамини бор.

Яшиллик олами азият чекмасин!

Эрта-индин тоғларимизда алвон
лолалар, чучмомалар, турфа гулу че-
чаклар очилиб, теварақ-атрофга чи-
рой бахш этади. Шундай пайтда та-
биат кўйинга дам олишга танамиз,
олам гўзаллигидан, мусаффо ҳаво-
дан баҳра олиб, хордиқ чиқариб
ортга қайтамыз.

Минг афсуски, орамизда лолалар-
ни беаёв узиб, ҳатто пиёзларига
суғуриб оладиганлар ҳам топилади.
Оёқларимиз остига назар ташлайлик,
кўплаб ўт-уланларни босиб, янчиб
азият бераямиз. Табиат мувозана-
тига путур етказаямиз, ахир! Бун-
дай мисолларни истаганча давом
этириш мумкин.

Бизлар каттаимизми, кичикимизми —
онгли инсонларимиз. Шундай экан,
яшиллик оламига асло озор етказ-
маслигимиз, ҳар бир гиёҳни кўз қора-
чигидай авайлаб-асрашимиз даркор.
Буни болалигидан ўғил-қизларимиз-
нинг қўлоғига қўйлик. Она табиятга
қилинган жабр охир-оқибатда одам-
нинг ўзига қилинган жабрдир!

Марҳамат МАТВАФОВА,
Ўсимлик ва ҳайвонот олами
геофонди институти ходими,
биология фанлари номзоди

ҚАЙТА ТЕНДЕР САВДОЛАРИДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН ТАКЛИФНОМА

Тендер тартиб рақами: 6-MRT-2014/6

Тендер номи: Дарслик ва ўқув қўлланмаларни қайта нашр этиш юзасидан қайта тендер савдолари.

Буюртмачи: Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги.

Манзил: Тошкент шаҳри 100159, Мустақиллик майдони, 5-уй.

Молиялаштириш: Давлат бюджети ва Республика мақсадли китоб жамғармаси маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Мазкур тендер савдоларига дарсликлар ва ўқув қўлланмаларни нашр этиш учун нашриётлар таклиф этилади.

Тендер савдоларида янги ташкил этиш (бўлиш, қўшиш ва ҳоказо), тугатиш ёки банкротлик босқичида бўлмаган, давлат реестрида рўйхатга олинганга олти ой мuddатдан кам бўлмаган, шартномаларни бажармаганлиги учун судга тортилмаган, дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмаларни нашр этиш билан шуғулланиш учун лицензияга эга бўлган ҳамда илгари вазирлик билан тузилган шартнома-

лар бўйича мажбуриятларни тўла бажара олган нашриётлар қатнашиш ҳуқуқига эга.

Қатнашич буюртмачига шартномани бажариш имконияти ва малакаси борлигини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этиши ва мазкур ҳужжатлар тендер ҳужжатининг иккинчи бобида келтирилган талабларга тўлиқ жавоб бериши лозим.

Қайта нашр этиладиган дарсликлар ва ўқув қўлланмалар ҳамда уларнинг адади куйидаги жадвалда берилган:

Лот рақами	Дарсликлар ва ўқув қўлланма номи	Тили	Ўзуви	Адади	Бир дона махсулотнинг максимал нархи (сўмда)
1-синф					
5	Математика	ўзбек	лотин	498 270	1 662,18
		рус	кирилл	67 827	2 029,24
		қорақалпоқ	лотин	1 1318	3 899,32
		қозоқ	кирилл	6 177	4 994,75
		тожик	кирилл	5832	4 392,78
		қирғиз	кирилл	904	25 218,77
		туркман	лотин	998	26 358,58
6	Математика дафтари	ўзбек	лотин	498 270	652,44
		рус	кирилл	67 827	769,26
		қорақалпоқ	лотин	1 1318	1 388,40
		қозоқ	кирилл	6 177	1 749,60
		тожик	кирилл	5832	1 551,00
		қирғиз	кирилл	904	8 363,40
		туркман	лотин	998	9 132,15
8	Одобнома	ўзбек	лотин	498 270	693,73
		қорақалпоқ	лотин	1 1318	1 301,71
		қозоқ	кирилл	6 177	1 575,95
		тожик	кирилл	5832	1 438,31
		қирғиз	кирилл	904	6 902,94
		туркман	лотин	998	7 662,06
		ўзбек	лотин	498 270	636,71
11	Тасвирий санъат	рус	кирилл	67 827	1 049,93
		қорақалпоқ	лотин	1 1318	1 215,16
		қозоқ	кирилл	6 177	2 134,36
		тожик	кирилл	5832	2 201,93
		қирғиз	кирилл	904	8 869,25
		туркман	лотин	998	8 042,00
		ўзбек	лотин	498 270	588,54
12	Жисмоний тарбия	рус	кирилл	67 827	668,54
		қорақалпоқ	лотин	1 1318	1 114,38
		қозоқ	кирилл	6 177	1 326,49
		тожик	кирилл	5832	1 286,93
		қирғиз	кирилл	904	6 688,94
		туркман	лотин	998	6 910,88
		3-синф			
31	Муסיқа	ўзбек	лотин	452489	1 341,98
		рус	кирилл	61455	1 560,61
		қорақалпоқ	лотин	9880	2 443,26
		қозоқ	кирилл	5810	3 566,06
		тожик	кирилл	7404	2 779,31
		қирғиз	кирилл	893	14 561,72
		туркман	лотин	1014	12 038,46
8-синф					
41	Одам ва унинг саломатлиги	ўзбек	лотин	421734	1 774,28
		рус	кирилл	47 038	2 079,03
		қорақалпоқ	лотин	10075	3 522,53
		қозоқ	кирилл	5472	5 142,71
		тожик	кирилл	7830	4 057,60
		қирғиз	кирилл	843	22 560,09
		туркман	лотин	1021	20 855,22
44	Иқтисодий билим асослари	ўзбек	лотин	421734	1 661,48
		рус	кирилл	47 038	2 133,69
		қорақалпоқ	лотин	10075	3 012,00
		қозоқ	кирилл	5472	4 310,52
		тожик	кирилл	7830	3 874,94
		қирғиз	кирилл	843	20 969,28
		туркман	лотин	1021	17 616,32
45	Ўзбекистон давлати ва ҳуқуқи асослари	ўзбек	лотин	421734	2215,30
		рус	кирилл	47 038	2844,92
		қорақалпоқ	лотин	10075	5 036,25
		қозоқ	кирилл	5472	7 108,54
		тожик	кирилл	7830	5 688,90
		қирғиз	кирилл	843	31 059,84
		туркман	лотин	1021	27 137,41
46	Чизмачилик	ўзбек	лотин	421734	1 222,20
		рус	кирилл	47038	1 461,00
		қорақалпоқ	лотин	10075	2 308,69
		қозоқ	кирилл	5472	2 348,40
		тожик	кирилл	7830	2 923,20
		қирғиз	кирилл	843	15 379,20
		туркман	лотин	1021	13 691,15

9-синф						
47	Она тили	ўзбек	лотин	426540	1 570,80	
		русский язык	рус	кирилл	42943	1 869,16
		Қорақалпоқ тили (Qaraqalpaq tili)	қорақалпоқ	лотин	10075	3 002,50
		Қозоқ тили (Қазақ тілі)	қозоқ	кирилл	5592	3 831,57
		Қирғиз тили (Қыргыз тили)	қирғиз	кирилл	843	16 712,76
		Тожиқ тили (Забони тоҷики)	тожик	кирилл	7830	3 444,39
		Туркман тили (Turkmen dili)	туркман	лотин	1021	14 341,44
51	Геометрия	ўзбек	лотин	426540	1 875,12	
		рус	кирилл	42943	2 336,45	
		қорақалпоқ	лотин	10075	3 753,13	
		қозоқ	кирилл	5592	4 789,46	
		тожик	кирилл	7830	4 246,38	
		қирғиз	кирилл	843	23 298,72	
		туркман	лотин	1021	19 573,69	
53	Физика	ўзбек	лотин	426540	2 310,20	
		рус	кирилл	42943	2 630,93	
		қорақалпоқ	лотин	10075	3 847,82	
		қозоқ	кирилл	5592	5 139,08	
		тожик	кирилл	7830	4 310,64	
		қирғиз	кирилл	843	21 529,48	
		туркман	лотин	1021	18 160,87	
57	Жаҳон тарихи	ўзбек	лотин	426540	1 680,33	
		рус	кирилл	42943	2 417,19	
		қорақалпоқ	лотин	10075	3 522,53	
		қозоқ	кирилл	5592	5 142,71	
		тожик	кирилл	7830	4 057,60	
		қирғиз	кирилл	843	22 560,09	
		туркман	лотин	1021	20 855,22	
58	Иқтисодий билим асослари	ўзбек	лотин	426540	1 767,15	
		рус	кирилл	42943	2 374,77	
		қорақалпоқ	лотин	10075	3 377,82	
		қозоқ	кирилл	5592	4 310,52	
		тожик	кирилл	7830	3 874,94	
		қирғиз	кирилл	843	20 969,28	
		туркман	лотин	1021	17 616,32	
59	Конституциявий ҳуқуқ асослари	ўзбек	лотин	426540	2 454,38	
		рус	кирилл	42943	2 920,57	
		қорақалпоқ	лотин	10075	5 058,13	
		қозоқ	кирилл	5592	7 044,66	
		тожик	кирилл	7830	5 769,60	
		қирғиз	кирилл	843	32 353,43	
		туркман	лотин	1021	27 896,95	
8-синф						
64	Инглиз тили	Барча тиллар учун ягона		405349	2156,80	
66	Француз тили	Барча тиллар учун ягона		35500	2969,88	
9-синф						
69	Француз тили	Барча тиллар учун ягона		35983	2962,37	

Мазкур дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг бошланғич қиймати тўғрисидаги маълумотлар талабдорларга Тендер ҳужжатлари билан бирга тақдим этилади.

Тендер савдоларида қатнашиш истагини билдирган ва Тендер ҳужжатларини харид этган корхона ва ташкилотлар 2014 йил 12 мартдан бошлаб ҳар куни (шанба ва яшанба кунларидан ташқари) Тошкент вақти билан соат 10:00 дан 17:00 гача тендер савдоларига тегишли қўшимча маълумотларни Тендер комиссиясининг ишчи органи Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги "Дарсликлар ва ўқув методик адабиётларнинг янги авлодини яратиш" бўлимидан (Манзил: 100159, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 5-уй, 319-хона, телефон (+99871) 239-40-83, факс (+99871) 239-40-81 олишлари мумкин).

Тендер ҳужжатлари асосида талаб этиладиган барча ҳужжатлар таклифнинг умумий қийматининг бир фоизидан кам бўлмаган закалат суммаси билан бирга 2014 йилнинг 18 март куни соат 14:00 га қадар Республика таълим марказига топширилиши шарт. Шу вақтдан кечиккан таклифлар қабул қилинмайди. Тендер таклифлари 2014 йил 18 март куни соат 15:00 да Республика таълим марказида (Манзил: Тошкент шаҳри, Фурқат кўчаси 174-уй.) барча қатнашчилар вакиллари иштирокида очилади.

Тендер комиссияси Тендер ҳужжатининг I-боб 6-бандида белгиланган тартибда Тендер ҳужжатларига қўшимчалар киритиш орқали таклифлар топширишининг охири мuddатини ўзайтириши мумкин. Шундай ҳолатда барча қатнашчиларнинг ҳуқуқлари ўзгарган мuddатга мутаносиб равишда ўзгаради.

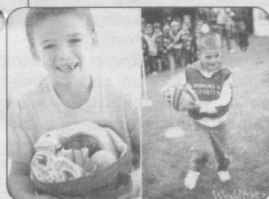
Буюртмачи қатнашчилар томонидан тендер таклифини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган харажатларга жавобгар эмас.

2014-yil 12-mart, № 21 (8670)

**БОЛАЛАР САЛОМАТЛИГИ
УЧУН ЗАРУР ОДАТЛАР**

Боланинг қай даражада соғломлиги асосан оналарнинг гамхўрлигига боғлиқ. Шифокор-диетологларнинг таъкидлашича, болани бешта одатга ўргатиш орқали унинг саломатлигини таъминлаш мумкин.

Энг аввал, ҳар бир ота-она фарзандини 5 маҳал — тўйимли нонушта, тушлик ва кечки таом ораллигида енгил тамадди қилишга одатлантириши лозим. Иккинчидан, бола рационидаги ширинликлар миқдорини камайтириш зарур. Шу ўринда келтириш мумкинки, швед болаларига фақат шанба кунни тезда тишларни тозалаш шarti билан ширинлик ейишига рухсат берилди.

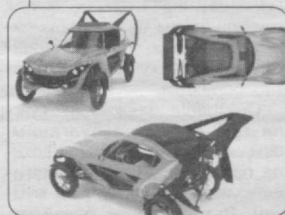

Учинчидан, боланинг таомномасидаги мева ва сабзавотларни имкон қадар кўпайтириб, организмни керакли фермент ва витаминлар билан таъминлаш зарур. Тўртинчидан, фаст-фудлар таркибида калория, углевод ва оғир ҳазм бўладиган ёғлар миқдори кўп бўлиб, деярли витамин ва микроэлементлар учрамагани боис уларни исътемом қилишдан сақланиш керак. Сўнгги бешинчи одат эса болани кўп ҳаракат қилишга ўргатиш зарур. Табиат қўйида бирга турли машгулотларни бажариб, унга телевизор ва компютердан кўра спорт билан шугулланиб завқланиш мумкинлигини исботланг. Болани албатта бирор спорт секциясига бериш мақсадга мувофиқ.

Учинчидан, боланинг таомномасидаги мева ва сабзавотларни имкон қадар кўпайтириб, организмни керакли фермент ва витаминлар билан таъминлаш зарур. Тўртинчидан, фаст-фудлар таркибида калория, углевод ва оғир ҳазм бўладиган ёғлар миқдори кўп бўлиб, деярли витамин ва микроэлементлар учрамагани боис уларни исътемом қилишдан сақланиш керак. Сўнгги бешинчи одат эса болани кўп ҳаракат қилишга ўргатиш зарур. Табиат қўйида бирга турли машгулотларни бажариб, унга телевизор ва компютердан кўра спорт билан шугулланиб завқланиш мумкинлигини исботланг. Болани албатта бирор спорт секциясига бериш мақсадга мувофиқ.

БИРИНЧИ УЧАР АВТОМОБИЛЬ

Франциядаги «Yatoo» компанияси авиация муҳандислари билан ҳамкорликда ilk учар автомобилни ишлаб чиқаришди.

Муҳандисларнинг айтишича, кузови ўта енгил жиҳоздан ясалган мазкур самолёт-машина 3 соат давомида парвоз қилиши, қуруқликда эса тезликни соатига 80 км.гача ошириши мумкин.

Ерда ҳам, осмонда ҳам ҳаракатлана оладиган ўшбу учар автомобилни бошқариш учун табиийки ҳайдовчилик ва учувчилик гувоҳномасига эга бўлиш талаб этилади. Лойиҳа раҳбари Жером Доффи янги ихтиронинг имкониятлари ҳақида сўзлар экан, учар-автомобиль айланма йўллар, кўллар, талафотга учраган кўприклар устидан учиб ўтишда жуда қўл келишини алоҳида таъкидлади.

Яқин кунларда синовдан ўтказилиши кутилаётган учар-автомобилининг баҳоси ҳозирча 100 минг евро атрофида деб белгиланган. Мутахассисларнинг айтишича, «Pegasus» деб номланган учар машиналар 2015 йил бошларида дунё автомобил бозоридан жой олиши кутилмоқда.

ЭШИТИШ ОРҚАЛИ КЎРИШ МУМКИН

«Current Biology» журналича эълон қилинган мақолада келтирилишича исроиллик бир гуруҳ олимлар томонидан кўзи оғизларга эшитиш орқали кўриш имконини берувчи дастур ишлаб чиқилди.

Кўзи оғиз инсонларнинг ҳаётда қийналмай фаолият юритиши юзасидан бир неча йиллардан буён изланишлар давом этиб келмоқда. Кўп йиллик изланишлар самараси ҳисобланган ўшбу кашфиёт ҳам уларнинг оғирини енгил қилиш мақсадида яратилган.

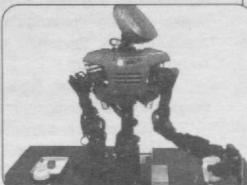
Гап шундаки, Иерусалим университети олимларининг тасвирини товушга ўзгартириб берувчи мазкур iPad ва iPhone қурилмалари учун ишлаб чиқарилган дастур оқ-қора рангда суратта тушириш орқали предмет ва инсонларнинг ҳаракатларини товуш шаклида миёга юборади.

— Мазкур механизм кўршапалак ва дельфинларнинг эхотўлқин орқали кўришига асосланиб ишлаб чиқилган, — дейди Иерусалимдаги Европа университети олими Амир Амед. — Биз товуш тасвирларини тасаввур қила олиш имкониятига қараб, иштирокчиларга аста-секин машқларни мураккаблаштириб бордик. Қисқа муддатли ўқув курсларидан сўнг кўзи оғиз киши ён-атрофдаги нарса ва ҳодисалар, инсонларнинг хатти-ҳаракати ва шарпасини тез пайқай олишини кузатдик. Аҳамиятли томони шундаки, дастур эшитиш тизими эмас, балки марказий кўриш қобилиятига таъсир этиш орқали маълумотларни қайта ишлаб беради.

РОБОТ-КИЙИМ

Бугунги кунда дунёнинг етакчи компаниялари турли саноат ва ишлаб чиқариш корхоналари ишчиларига қўлайлик яратиш мақсадида махсус кийим-роботлар ихтироси устида рақобатга киришган.

Жумладан, италиялик инженерлар ҳам тузилми жиҳатдан мураккаб ҳисобланган робот-кийимни ишлаб чиқишди. Синов жараёнида маълум бўлишича, робот-кийимни кийган киши қийинчиликсиз ҳар бир қўлида 50 кг.гача юкни кўтариши мумкин. Тана узайтиргич номини олган ихтиро, шунингдек, табиий офат натижасида вайронлар остида қолган одамлар билан боғланиш ва уларни кутқаришда қўл келади.

ХАСТАЛИКЛАРНИ ОЛДИНДАН АНИҚЛАШ МУМКИН

Американинг Жоржтаун университети олимлари беш йиллик изланишлардан сўнг қон таҳлиллари орқали Альцгеймер ва айрим нейродегенератив касалликларга олдиндан тахшис қўиш усулини топшиди.

Олимлар 5 йил давомида 525 нафар 70 ёш атрофидаги кишиларнинг қон таркибида ўнлаб турдаги фосфолипидларни ўрганиб, шундай хулосага келишди. Кузатувлардан аниқландики, аввалига аксарият кишиларнинг қон таҳлили ижобий, деб топилганига қарамай, улар уч йил ўтар-ўтмас турли касалликларга чалинган. Эндликда танала оқсил ва фосфорларни бирлаштиришда муҳим вазифани бажарувчи қондаги фосфолипидлар таркибини текшириш орқали турли хасталикларни олдиндан бартараф этиш мумкин.

Маълум бўлишича, ҳозирги кунда дунё бўйича 44 миллион аҳолига Альцгеймер тахшиси қўйилган, 2050 йилга бориб эса бу кўрсаткич уч баробарга кўпайиши мумкин.

Отабек ОТАЁРОВ тайёрлади.

Исроил шимолида кузатишган кучли ёмғир оқибатида кўнлаб худудларда фавқулодда вазиятлар юзага келгани, дарё ва сойларнинг тўлиб оқиши натижасида юзага келган сув тошқини транспорт қатновига жиддий хавф туғдиргани боис маҳаллий ҳокимият вакиллари сув босган худудларда чўкмалар ҳосил бўлиши мумкинлигини инобатга олиб аҳолини махсус транспортларда ҳаракатланишга чақирмоқда.

АҚШнинг Калифорния штатида жойлашган мактаблардан бирининг сахнаси кулаб тушиши оқибатида театр фестивалида иштирок этаётган 250 нафар қизлар турли даражада тан жароҳати олган, биннинг эса фақатгина даҳлиси қисми сақланиб қолган, дея хабар беради «Los Angeles Times» нашури.

Австралия пойтахтида жойлашган Маунт-Стромло расадхонаси томонидан космик чиқиндиларга қарши курашиш лойиҳасини амалга ошириш мақсадида ташкил этилган илмий-тадқиқот маркази раҳбарининг таъкидлашича мазкур лойиҳани махсус лазер қурилмалар ёрдамида амалга ошириш режалаштирилган.

Россиянинг Воронеж шаҳрида спиртли ичимлик истеъмол қилган ҳолда автомобил бошқарган ҳайдовчи йўл четида ҳаракатланаётган беш нафар инсоннинг умрига зомин бўлган, яна ўн киши турли тан жароҳати олган.

Германия шимолида жойлашган уйларнинг биринида номаълум сабабларга кўра юзага келган портлаш оқибатида тўрт нафар инсон бевақт оламдан ўтган, жароҳатланган ўн беш кишидан икки нафари эса оғир аҳволда шифохонага ётқизилган.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети томонидан 2011 йилда Абрарова Гулбахор Абдусаматовна номига берилган В № 569734 рақамли бакалавр дипломи йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама

**Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурдаги
Давлат тест маркази бўш ўринларга
ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ**

Чет тилларни билиш даражасининг педагогик ўлчовларини ривожлантириш бўлимига немис ва француз тиллари бўйича мутахассисларга.

Чет тилини билиш даражасини аниқлаш ва давлат намунасидаги малака сертификат бериш учун қўлланиладиган тест топшириқларини тузишга шартнома асосида **инглиз, немис, француз тиллари бўйича мутахассисларни таклиф этади.**

Номзодлардан олий филологик маълумотга ва камида 3 йил педагогик стажга эга бўлишлари, тегишли чет тилини юқори даражада ва тестология асосларини билишлари талаб этилади.

Ариза ва ўзи ҳақида шахсий маълумотлар билан Тошкент ш., Боғишамол кўчаси, 12-уй манзилига мурожаат қилиш мумкин.

Телефонлар: 235-74-85, 235-19-14.

Ташна дилни мехр-ла суфуринг

Ишдан қайтаётиб, нон харид қилиш учун дўконга кирдим. Сотувчи йигитча нонга узатган пулимни рад этди:

— Қўверинг, устоз, сиздан пул олмайман, — деди.

Унга савол назари билан тикилиб қолганимни пайқаб: — Танимадингиз-а? Мен ўқувчингиз Азимжонман, — деди у ним табассум билан.

Қаътият билан гапирётган бу йигитча қайси Азимжонман эканини эслашга уриндим. Йигитча:

— Сиз одамлар қаторига қўшган ўша Азимжонман-да! — деди.

Икки дона нон мен учун олий мукофотдек бўлди.

Кўча бўйлаб кетарканман, Азимжон билан боғлиқ хотираларим жонлана борди. Шоғирдиннинг бундай марҳамати устоз учун оддий бир ҳол-қуни дерсиз, лекин унинг гапи бутун иш фаолиятимга берилган юксак баҳордек туюлди.

Маҳаллалардан бирида кўзи ожиз бола борлигини, ижтимоий таъминот бўлими орқали аниқладим. Маҳалладаги болалардан сўрасам: «Йўқ. Бизнинг кўчада унақа бола йўқ», дейишди. Катталардан сўрадим. «Ҳа! Шунақа бола бўларди, лекин уни ҳеч кўрмаймиз...»

Кўрсатилган манзилни топиб, минг истиҳола билан хонадонга кирдим. Ўртаҳол, саранжом-сарийшта оила. Саломалиқдан сўнг болани сўрадим. «Ҳа, у йиқилиб тушиб, юрлом қолганди...» дея сўзлади онаси. Илтимосимга кўра, она мени боласининг олдига олиб борди.

Боланинг кўзи хира, қоқилиб тушиб оёғи синган экан. Гипс қилинган оёғи нотўғри битган. Кўзида ҳам енгил касаллик: бир-икки операция билан тузалиши мумкин. Сездимки, 12-13 ёшлардаги бу болани даволатишга ота-онанинг умуман вақти бўлмаган...

Икки йил шу бола билан шуғулландим. Маҳалла фуқаролар йиғини, поликлиника,

касалхоналарга ота-онасидан кўпроқ югурдим. Шифокорлар унинг оёғини ҳам, кўзларини ҳам операция қилишди. Бошида саломлашишни ҳам билмайдиган, исмини зўрга айтадиган бу ўсмир ўқитувчилар ёрдами, ота-онаси саъй-ҳаракати билан одамлар қаторига қўшилди.

Марғилон шаҳрида жойлашган кўзи ожиз ва кар ўқувчиларга ихтисослаштирилган таълим муассасасида ишлайман. Бугунги кунда 242 нафар ёшлар таълим-тарбия олаётган мактаб нафақат вилоятда яғди.

на ҳисобланади. Бу ерда болаларга шу каби

таълим масканларидан бошқачароқ тартибда сабоқ берилди. Ўрни, кундузги таълим билан бирга, кўриш ва эшитишида нуқсонли бўлган болаларга яқка тартибда дарс ўтилади. Кўришда нуқсонли бўлган болаларга кўзи ожиз ўқитувчилар дарс берадилар. Эътиборли жиҳати, аксарият ўқитувчилар шу мактабнинг собиқ ўқувчи ридир.

Кўзи ожиз Феруза исмли кизча 5-синфдан мактабимизга келди.

Бу мактабга эртарақ келмаганимдан афсусдаман. Бироқ тенгдошларим билан тезда чиқишиб кетдим. Ўқиб-ўрганишга иштиёқим кундан-кунга ортиб борапти.

Онасининг Ферузадан кўнгли тўқ. Айтмоқчи бўлганим, бемаҳол, сўлгин ниҳолга алоҳида парвария зарур, шундагина у улкан даракт бўлиши мумкин. Эътиборлироқ бўлайлик, маҳалламизда, қишлоғимизда, шаҳримизда яна қимдир Азимжондек меҳрга ташнадир? Феруза сингари эътиборга муҳтождир? Меҳр қалбимиз тубида, у пулга сотилмайди, фақат уни дариг тутмасак бас.

М. ШАРИПОВА,
Марғилон шаҳридаги кўзи ожиз ва кар ўқувчиларга ихтисослаштирилган мактаб психологи

Улуғбек Тошкентга кетишдан олдин акалариникига бир-бир кириб чиқди. Улар хотинларнинг қош-қовоғига қарамасдан озроқ пул йиғиб беришди. Бироқ талабанинг бу билан кўнгли кўтарилмади. Ахир, йиғилган маблағ тўлов-шартнома пулининг учдан бир қисми ҳам эмас.

Пойтахтга етиб келган Улуғбек ижарада яшайдиган қишлоқдошининг бошпанасига жойлашди. Эрталаб уйғонаркан, бирдан хаёлига бозорда валюта алмаштирадиган таниши келди. Кейин пуллари кўтиқлаб бозорга йўл олди.

Таниши Улуғбекни кўриши билан унга эмас, қўлидаги пакетга қаради:

— Э, укам бормисан, ҳеч кўриниш бермайсан-а?

— Ака, сиз сўраманг, мен айтмай...

Улуғбек бошидан ўтган барча савдоларни гапириб берди. Унинг сўзларини худди

эмас, серташвиши, ғамли тонг эди. Улуғбекка қолса-ку, бу тонгнинг отмагани яхши эди. У чорасиз бир аҳволда, нима қилишни билмай боши қотган. Уйлай-уйлай, дардан сўнг устачилик қилиб юрадиган кўрсодни Фариднинг олдига борди. Уша кўннинг эртасидан Улуғбек дардан кейин Фарид билан устачилик қила бошлади. Уй эгаси уларнинг ишини кузатганча, сўхбат қуриб ўтирарди. У кўпроқ Улуғбек билан гаплашар, чунки табиатан соддадил, шоиртабиат бўлган бу йигитнинг қайсибир жиҳати унга ёқиб қолганди. Бунинг жиддий сабаби ҳам бор эди, албатта...

Усталар уйдаги нарсаларни бошқасига кўчира бошлади. Кўрна-тўшаклари майда-чуйдаларни ҳовли этагидаги хонага ташиш-

Воқеа

Саховат

ачингандек бўлиб эшитиб турган ҳождатбарор ака «Биздан нима хизмат?» деди сумкадан кўзини узмай.

— Энди ака, менда озроқ пул бор, ишингизга шерик қилсангиз. Пулни кўпайтириш ниятида эдим.

Валютафуруш худди ниманидир чайнаётгандай тамшанди:

— Оббо укам-эй, биз турганда сенга бозорда нима бор, пуллариңни ташлаб кет, кўпайтириш бўлса, ўзим кафилман. Сенга қанча керак?

Танишининг «Қанча керак?» деган сўзлари Улуғбекка «Мана пул, истаганинча ол!» дегандек туюлиб кетди. У ҳовлиқиб қолди:

— Менда ҳозир бир миллион бор, яна бир ярим миллион керак!

— Уҳ-хў, — деди валютафуруш кўзлари ўйнаб.

Улуғбек хурсанд бўлганча, «Ака, телефон рақамингизни айтинг», деганди:

— Ука, мен бечорада телефон нима қилсин? Бир ҳафтадан кейин кел, мени шу ердан топасан, — дея қўлидан сумкани олди.

Улуғбек уйга толганча ортига қайтаркан, худди муаммоси ечилинадой бир қувонди-ю, лекин ичидан нимадир «чирт» узилгандай туюлди.

Бир ҳафтадан сўнг Улуғбек айтилган жойга келди. Икки соатча «ҳождатбарор» акасини излади. Ундан сўради, бундан сўради, ҳеч ким «кўрдим» демасди. Охири ташқинга тан бериб, ижара уйга қайтаркан, хаёлидан отасининг: «Уғлим, шу шонувчанлигиндан ҳали кўп пайд ейсан, сал пийшқироқ бўлсанг-чи!» деган гапи ўтди. Кўнгли бўшади. Кўз ёшини ичига ютди...

Тонг отди, лекин бу тонг аввалгидай

ди. Ёлғиз қолган Улуғбекнинг кўзи бехосдан бурчакда чанг босиб ётган тузунчага тушди. Қизиқиб очиб қаради: бир нечта тилла узук ва зирак.

Инсон — мураккаб хилқат! Агар тўғри тарбия топса, ўлғунча ҳам эгриликка юз тутмайди. Улуғбек қимматбахў тақинчоқларни эгасига топширди. Банкир ака ва хотинининг бу йигитга меҳри тушгани ҳам балки шундандр...

Сўхбатларнинг бирида банкир ака Улуғбекдан сўраб қолди:

— Уқшини тугатсанг, ким бўласан?

— Соҳам режиссёрлик, лекин ўзимнинг ниятим шоирлик! — деди Улуғбек қизаринқираб.

— Уҳ-хў, зўр-ку! Ниятингга етгин, ука.

Банкир ака кетишга чоғланаркан, бирдан орқасига қайрилди:

— Улуғбек, мен сендан бир нарсани сўрамоқчиман-у, лекин истиҳола қилаятман, — деди.

— Нимани? — ажабланди Улуғбек.

— Келганингдан буён кузатаман, рангингда ранг йўқ, кайфиятинг ҳам тузукмас. Ўзи, ишларинг яхшими?

Улуғбек бошидан ўтганларни айтиб берди. Банкир ака бироз ўйлаиб турди-да, «Мен ҳозир чиқаман», деб ичкарига кириб кетди. Сал вақтдан кейин қўлида бир неча даста пул билан чиқди.

— Манави пуллар сенга, ўқийшинг учун.

Бу ҳолат Улуғбекни доводиратиб қўйди.

— Олинг, олинг, ука. Худо хоҳласа, бизга ҳам атаб шеър ёзарсиз, — деди эрининг ортидан чиққан аёл...

Фурқат АЛИМАРДОНОВ

Ўқувчилигимда ҳар йили ёзиб таътилда қишлоққа — бобомникига борардим. Уйларнинг орқа тарафига кўшининг олмаси шох ташлаб турар, мевалар шигиллигидан астойдил сакраб узиб олса бўларди. Бобом ҳар гап ҳафсала билан олма териб юрганимни кўрса, мевани биттаям қолдирмай қўлидан олиб кўярди-да, ёши каттароқ бировга тутқазиб: «Буни ҳамсояникига чиқариб беринглар», дерди. Мен — шахарлик набира бундан хаф бўлардим. Бобом эса пинағини ҳам бузмай доим бир хил гапни такрорларди: «Бировнинг ҳақини еган одамнинг ичидан илон ўсиб чиқади».

Янаги йилгача бу гап эсимдан чиқмасди...

Уйимизнинг яқинида, шундоқ бекатда «пайнет» шохобчаси очилди. Йўлдан ўтган қайтаннинг ҳам, шу атрофда яшайдиганларнинг ҳам куни тугди. Қачон борманг, икки-уч

киши уяли телефонига пул ташлаётган бўлади. Хизмат кўрсатаётган йигитларнинг ҳам муомаласи жойида, айтилган пулни бирпасда миҳозинг уяли телефони ҳисобига кўчиради.

Орадан бироз вақт ўтиб, баъзан «пайнет»дан кўчирилган

пул ҳисобга тушмайдиган ёки камроқ тушадиган бўлиб қолди. Нафс қургур ёмон-да... Ҳулла, хизмат кўрсатаётганлар «Ҳисобимга пул тушмади-ку», дейдиганларга компьютерни кўрсатиб: «Мана, айтган пулнингизни ўтказганимиз, айб — уяли алоқа компаниясида», дерди. Шундай бўлса ҳам «пайнет»чиларнинг миҳозии камаймасди.

Бир куни эрталаб ишга кетаётиб таниш «пайнет» қорайиб турганини кўрдим. Томдан тушган шифер парчаларию куйган ёғоч бўлаклари ер билан битта бўлиб ётарди. Шу атрофда куймаланиб турган-

лардан сўраб билишимча, электр симмида қисқа туташув юз бериб, учкун чиқибди. Ўт ўчирувчилар ҳабар топиши билан етиб келган бўлса ҳам, шохобчадаги техник жиҳозларнинг барчаси куйиб кетибди. Яхшики, хонада ҳеч ким йўқ экан.

кам-кўстларини ҳам кўрсата бошласа денг. Чидолмай: «Ака, бундай келишмагандик-ку», дейишга ботиндим. Унинг ҳам жавоби тайёр экан: «Ука,

Tarbiya—saodat

Бировнинг ҳақи

Бу воқеага ҳеч ким шарҳ бермаган бўлса ҳам, сабаби барчага маълум эди. Зеро, бировнинг ҳақини еганнинг бири икки бўлмаслиги ҳаммага кундек равшан-да.

Танишларимдан бирининг ҳиқояси ҳам ўзгалар ҳақи билан боғлиқ.

— Қирақашлик қилардим, — дейди танишим. — Йўлда кетатуриб, бир машинани туртиб олдим. Урилган машинанинг эгаси билан келишдик, «Пачоқ бўлган жойни тузаттирсангиз бўлди, бошқа даввом йўқ», деди. Устахонага бордик. Бир пайт машина эгаси урилган жой қилиб, уловнинг бошқа

бўлмаса ИПХ ходимларини чақирамизми?» деди. Мик зтолмай қолдим. Икки кундан кейин уста айтган пулни бериб, машина эгасидан амаллаб кутулдим. Тоғ билан тоғ учрашмайди, лекин одам билан одам учрашмай, деганлари чин экан. Бир кун ишим тушиб устахонага борсам, мен уриб олган машинанинг эгаси туртибди. «Ҳа, ака, нима бўлди?» деб сўрасам, «Э-э, хаёлим кетиб машинани даракхта обдориб урдим, яхшиям, ўзимга ҳеч нарса қилмади», деди афсус билан. Шунда мен: «Ҳақини еган эдингиз, юкмабди-ку», деб юзига солмадим. Шусиз

ҳам ўзи яхши тушунгандир, бирпасда шовуллаб ўтади-кетди. Бир пайтлар менга бировнинг ҳақини емаслиқни таълим берган бобом аллақачон дунёдан ўтиб кетган. Лекин кўшни- миз ҳовлисидаги олма дарахтининг бир шохии ҳамон бобом ҳовлиси томонга тушиб туради. Ёз келиб мевалар айнаи ширага энганда бобомнинг бошқа набиралари, чеваралари ҳам унга қўл узатмайди. «Нега олмайсизлар?» деб сўрасангиз, жўровоз: «Олма — ҳамсояники. Бировнинг нарсасини есак, ичимиздан илон ўсиб чиқади», дейишди. Улар бу илон нафс илоии эканини билишмайди. Умуман, ҳозир фалсафий мушоҳадага бериладиган ёшдамас улар. Ёшлари улгайгач, тақий муҳоятини англашмайди. Шарқона тарбиянинг бундай ажойиб усули учун миннатдор бўлишайди...

Хайридин МУРОД

2014-yil 12-mart, № 21 (8670)

"НАФОСАТ ОЛАМИ" ЁШЛАРНИ БИРЛАШТИРДИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Сувга сакраш бахсида кизлар ўртасида Амина Мустафеева, ўғил болалар ўртасида Павел Агзямов биринчи ўринга лойиқ топилди. Сузиш бўйича кизлар ўртасидаги жамоавий бахсларда Дилрабо Султонова, Мохира Файзуллаева, Севара Усмоний, Муслима Султонова, ўғил болалар ўртасида эса Акмал Ахтамов, Сардор Исроилов, Зафар Рўзиев, Мирафзал Мирзохидов жамоасига тенг келадигани топилмади. Гузал ва нафис ҳаракатларга бой синхрон сузиш бахсида Гулсанам Йўлдошева сардорлигидаги кизлар жамоаси биринчи ўринга лойиқ топилган бўлса, жуфтлик беллашувларида Хонзода Тошхўжаева, Анастасия Рўзметова, яккалик бахсида Юлия Ким голиб бўлди. Гимнастрада бахсларида Юнусобод туманининг "Дўстлик" жамоаси энг юқори балл тўплаб ра-

қибларини ортда қолдирди. "Нафосат олами" спорт мусобақасининг энг мафтункор ва эсда қоларли чиқишлари сирасига сув спорти, синхрон сузиш, баландликдан сувга мохирона усулда сакраш бахсларида кечди. Унда жажжи

қизалоқлар ҳам ўзгача иштиёқ билан қатнашдилар. Спортчи кизларнинг сувда ижро этилган нафис рақслари, гимнастик ҳаракатларини кузатиб юрагингда уларга беихтиёр ҳавас ҳисси уйғонади.

— Мен синхрон сузиш билан 8 ёшдан бери шугулланаман. Ушбу спорт тури нафислиги билан менда қизиқиш уйғотган. Бошида сузишни унча яхши билмасдим. Мураббийим ушбу спорт тури сир-асрорларини, назик ҳаракатларини тўғри бажаришни ўргатиб борди. Аста-секин сувда рақс тушишни ҳам ўрганиб олдим. Тинимсиз машқлар ўз самарасини берди. Мусобақада жамоамиз билан 3-ўринни олдик, — дейди мусобақа иштирокчиси Камола Хўжамова.

Одина **КУЛМУРОДОВА**, «Ma'rifat» муҳбири **Б.РИЗОКУЛОВ** олган суратлар.

ЎҚУВЧИЛАРНИНГ СПОРТГА ҚИЗИҚИШИ ОШМОҚДА

Қорақалпоғистон Республикаси Тўрткўл туманидаги 30-умумтаълим мактабида "Қувноқ стартлар" мусобақаси бўлиб ўтди. Болаларнинг бўш вақтини самарали ташкил этиш, мунтазам спорт билан шугулланишига шароит яратиш, уларнинг ҳам маънан, ҳам jismonian соғлом улғайишига эришиш мақсадида ташкил этилган беллашувда бошланғич синф ўқувчилари иштирок этди.

Иштирокчилар "Ким чакқон?", "Тўпли эстафета", "Футбол элементлари" ва "Қарама-қарши эстафета" шартлари бўйича беллашдилар. Мурасасиз ва кизгин беллашувларда болалар жамоавий ҳамда яккалик бахсларида қан-

дай ҳаракат қилиш, кучни тўғри тақсимлашни ўрганиб олдилар.

— Спорт соғлом авлодни тарбиялашнинг муҳим омилларидан бири, — дейди мактаб директори Бобоҳон Ваисов. — Болаларда ёшликдан спортга қизиқиш уйғотиш jismoniy тарбия ўқитувчисининг энг асосий вазифаси. Jismoniy тарбия ўқитувчимиз ташаббуси билан ташкил этилган ушбу тадбир болаларнинг иродасини тоблаб, аниқ мақсад сари дадил қадам ташлашида муҳим ўрин тўтди.

Мусобақа давомида фаол иштирок этган ўқувчилар ҳомиёлар томонидан муносиб тақдирланди.

Назокат **ҚУРБОННИЁЗОВА**, ЎзМУ олий журналистика курси тингловчиси

СЕВИНЧОЙ МАКТАБ ЖАМОАСИНИ СЕВИНТИРДИ

Юртимизда болалар спортга алоҳида эътибор қаратилаётгани ва бунинг натижасида ёш авлоднинг соғлом вояга етаётгани бугун чекка кишлогу туманларда ҳам бўй кўрсатмоқда.

Наманган вилояти Янгиқўрғон туманида 61-умумий ўрта таълим мактабига ўтган йили Болалар спортини ривожлантириш жағмағармаси ҳисобидан спорт зал қуриб берилди. Бугун эса спорт залда теннис, волейбол, баскетбол, шахмат тўғараклари фаолият олиб бормоқда. Jismoniy тарбия ўқитувчилари Ҳабибулла Маматов ва Маҳмуда Маматова мураббийлигида мактаб ўқувчилари спорт мусобақаларида фаол иштирок этиб келмоқда. Кўп йиллардан буён шахмат сабоқларини бериб келаятган Ҳ.Маматов тайёрлаган шахматчи ўқувчилар "Умид ниҳоллари" спорт мусобақаларининг саралаш босқичларида фахрли ўринларни кўлга киритиб келишмоқда.

"Соғлом бола йили" муносабати билан ўтказилган 14 ёшли ўғил ва киз болалар ўртасида ўтказилган шахмат бўйича вилоят чемпионатида мактабнинг 6-синф ўқувчиси Севинчой Абдуллаева 2-ўринни кўлга киритди.

Яқинда Севинчой пойтахтимизда ўтказилган 14 ёшгача кизлар ўртасида Ўзбекистон чемпионатида ҳам вилоятимиз, қолаверса, мактабимиз шарафини муносиб ҳимоя қилди.

Манзура **МИРЗАЕВА**, мактаб ўқитувчиси

Хурматли Рустам АБДУРАСУЛОВ!
Биз сизни тажрибали математика фани ўқитувчиси ҳамда раҳбар ва меҳрибон ота сифатида қадрлаймиз! Узоқ йиллик машаққатли ва шарафли фаолиятингизда кўплаб шогирдлар тайёрладингиз. Бугунги кунда улар юртимиз ривожига муносиб ҳисса қўшишмоқда. Оила, мактаб ва маҳалла билан ҳамкорликда намунали ишларни амалга ошириб келмоқдасиз.

Сиздек меҳрибон ота, оила устуни ва моҳир педагогни таваллуд айёмингиз билан қутлаб, ҳамisha соғ-саломат бўлишингизни тилаймиз.

Нарпай туманидаги 54-мактаб педагогик жамоаси ва фарзандларингиз

Shaxmat saboqlari

Сабоқларни спорт устаси, мураббий **Маматқул Хайлаев** олиб боради

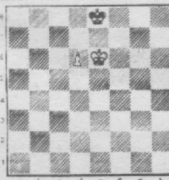
МОТМИ, ПОТ?

22-дарс

Пайт пойлар оқ шох, Кутар қора шох, Тоқати тоқ бўлди

Пиёданинг ҳам. Хужумга ташланди, Пот бўлди, ноғоҳ!

КВАДРАТ қоидасида ёлғиз пиёданнинг ўзи рақиб шохчи билан қурашди. Агар иккала шох ҳам пиёдага яқин бўлса, квадрат усули ўз аҳамиятини йўқотди. Ҳамма гап шохлар эгаллаган қарши ҳолат вазиятига боғлиқ бўлади.

59-шакл

59-шаклда оқ пиёданнинг тақдирини юриш наватига ҳам боғлиқ. Юриш оқлардан бўлсин.

1. d6-d7+ Шe8-d8
2. Шe6-e5 Шe8-d8

пот Иўкса, оқ шох пиёдани ҳимоялашдан воз кечиши зарур. Унда ҳам дуранг бўлади.

Юриш қоралардан бўлганда эса, оқлар ютади ва пиёда фарзинга чиқади.

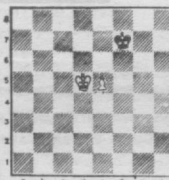
- 1... Шe8-d8

2. d6-d7 Шd8-c7
3. Шe6-e7 ...

Кўриб ўтилган мисолда икки шох қарши ҳолатда турган эди. Бундай вазиятларда юриш наватини рақибга бериш жуда муҳим саналади. Шунда рақиб шохчи ўзи эгаллаб турган қулай хонани ташлаб, ёмон хонага ўтишга мажбур бўлади. Юриш қоралардан бўлганда, улар қарши ҳолатдан чиқиб кетишга мажбур қилинади. Юриш оқлардан бўлганда, ўз наватидан улар қулай вазиятни кўлдан беришди. Мабодо, оқлар бошқача ўйнаганда, қоралар эҳтиёткорлик билан дурангга эришиши мумкин.

1. Шe6-e5 Шe8-d7
2. Шe5-d5 Шd7-d8!

Бу узоқ қарши ҳолатни эгаллашди. Энди юриш навати оқларда. Агар шох еб хонасига ўтса, қора шох е8 хонасини, с8га қарши эса, мос ҳолда с8 хонасини эгаллайди. Натижада биз кўриб ўтган ҳолат такрорланади.

60-шакл

60-шаклдаги вазиятни кўриб чиқайлик. Агар оқлар кўр-кўрона 1. e5-e6 юрса, қора шох e7 хонасига ўтади ва ўйин дуранг бўлади.

Лекин, оқ шохнинг фаоллиги ва зарур хоналарни банд қилиши муҳим аҳамиятга эга.

1. Шd5-d6!

Оқ шох бирийла d7 га ўтиб, e8 хонасини назорат остига олмоқчи ва ёлғиз пиёда хавф-хатарсиз манзилга етади.

1. .... Шf7-e8!
2. Шd6-e6! ....

Қарши ҳолат эгалланди! Агар бунинг ўрнига пиёда олтинчи қаторга сурилганда, юқорида кўриб ўтган вазиятга ўхшаш ўйин бўлар эди.

Энди эса, қора шох муҳим хонани тарк этади ва оқлар ютади.

- 2.... Шe8-d8
3. Шe6-f7 ...

Биз кўриб ўтган вазиятлар пиёдали ўйин охирилариининг энг муҳим қисмидир.

Агар тахтада четки пиёдалардан бири қолса, қарши ҳолат қоидаси ўз аҳамиятини йўқотди.

Тахта бурчаги рақиб шохчини пиёданнинг олдида сиқиб чиқаришга имкон бермайди. Уйинда пот ҳолатига имкон кўпаяди.

61-шакл

61-шаклдаги вазиятда юриш қимдан бўлса ҳам ўйин дуранг бўлади.

1. Шb6-a7

Пиёда фарзинга чиқадиган хонани назоратга олиш галаба келтирар эди. Лекин, четка йўлақлар бундан мустасно.

- 1.... Шc8-c7
2. a5-a6 Шc7-c8
3. Ша7-a8

Ёки шох b6 хонасига ўтса, қора шох b8 га ўтади ва ўйин пот бўлиши мумкин.

- (4.a7 Ша8!).
3. .... Шc8-c7
- 4.a6-a7 Шc7-c8 ўйин пот бўлди.

"ПИЁДАЛАР — ШАХМАТНИНГ ЖОНИДИР" — XVIII асрда яшган машҳур француз шахматчиси Филидор пиёдаларга шундай баҳо берган эди.

Дарҳақиқат, пиёдали ўйин охирилари мураккаб, шу билан бирга қизиқарли яқундир.

САВОЛ ВА ТОПШИРИКЛАР:

1. Қарши ҳолат қоидаси нима?
2. Тахтага теринг. Оқлар: Шg4, п:а4, Қоралар: Шg7, п:а5 Юриш оқлардан. Уйин қандай яқунланишини таҳлил қилинг. Вазиятни ва юришларни ёзиб қўйинг.
3. Оқ шохни a1 хонасига қўйинг. У a7 хонасига йўлак бўйлаб 6 юришда етиши маъмул. Агар шох фақат қора катакларда (+d-йўлаги гача) юрса, шу хонага неча юришда етиб келади? Негашундай? Уч хил йўналишни дафтарда чизикларда кўрсатинг.

"Мен ҳаётимни шахматсиз тасаввур эта олмайман. У ажойиб ҳордиқ манбаи, ўйин жараёнида мия, онг ўзига хос равишда ҳаракатга келади".

Лев **ТОЛСТОЙ**

«ORLANDO» — ЯНГИ ЎЗБЕК АВТОМОБИЛИ

«General Motors Uzbekistan» янги «Chevrolet Orlando» оилавий автомобилни тақдим этди

Янги автомобиль тақдими пойтахтимизнинг Сергели туманида жойлашган «Driver's Village» автосалонида бўлиб ўтди. Унда тегишли вазирилик ва идоралар, «General Motors» компанияси вакиллари, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Бугунги кунда мамлакатимиз автомобилсозлик саноатида «Ўзавтосаноат» акциядорлик компанияси таркибига қирадиган қирқдан ортиқ замонавий корхона фаолият кўрсатмоқда. Президентимиз Исрол Каримов ташаббуси ва раҳнамолигида ташкил этилган Ўзбекистон автомобилсоз-

лик саноати ўтган 17 йилдан кўпроқ вақт давомида иқтисодийтимизнинг муҳим тармоғига айланди.

Айни пайтда дунёнинг кўплаб мамлакатлари кўчаларида қатнаётган «Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган» тамгаси билан «Chevrolet Orlando» оилавий автомобиллар иқтисодийтимизнинг юксак салоҳияти ва самарadorligini намойиш этмоқда. Уларнинг сифати хорижлик хариддорларга ҳам фойда манзур бўлмоқда.

«GM Uzbekistan», «СамАвто», «JV MAN Auto-Uzbekistan», «General Motors Powertrain Uzbekistan» ва бошқа корхо-

наларда енгил ҳамда юк автомобиллари, автобуслар, махсус машиналар, кенг турдаги эҳтиёт қисмлар ишлаб чиқарилаётир. Ушбу корхоналар кучли рақобат шароитида автомобиль моделларини мунтазам такомиллаштириб бориш, сифатини янада ошириш устида доимий изланмоқда.

Президентимиз Исрол Каримов томонидан мамлакатимизда Соғлом бола йили, деб эълон қилинган жорий йилда «GM Uzbekistan» компанияси яна бир янги автомобиль — «Chevrolet Orlando» оилавий минивэнини ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. «Ўзавтосаноат» акциядорлик компанияси мутахассисларининг таъкидлашича, бу мамлакатимиз автомобилсозлик саноати жадал ривожланиб бораётганидан далолат беради.

Ўрта ўлчамдаги етти ўринли янги автомобиль

«Chevrolet Cruze» русумидаги седан платформаси асосида яратилди. «General Motors Korea» жамоаси томонидан ишлаб чиқилган ушбу илҳам автомобиль ўзига хос ажойиб дизайни билан ажралиб туради.

Хоразм вилоятида ишлаб чиқарилаётган ушбу автомобиль 141 от кучига эга, 100 километрга ўртача 7,9 литр ёнилги сарфлайдиган тежамкор двигател ва олти поғонали автоматик трансмиссия билан жиҳозланган.

«Chevrolet Orlando» шинамлиги, салонининг кенглиги ва юк ташиш имкони мавжудлиги билан ҳам эътиборлидир. Бу омларни қўйишга мўлжалланган махсус жойларнинг кўплиги ҳайдовчи ва йўловчилар учун қўшимча қулайлик яратди. Приборлар панели эса кўплаб вази-фаларни бажара олади.

Автомобиль олд ва ён томондан хавфсизлик ёстиқчалари, бошқарув рулинги

паст-баландлигига қараб тор-мознинг ўз-ўзидан блокировкага тушиб қолишига қарши тизим, орқа томонни ўририш учун ён кўзгулар, олд ўринди-ларни тўрт томонга ҳам мос-лайдиган функциялар билан таъминланган. Шунингдек, ёмғир датчиги, ҳарорат, тез-ликни ҳайдовчи иштирокисиз назорат қилиш қурилмалари ва бошқа қулайликларга эга.

«General Motors»нинг энг сўнги ютуқларини ўзида муж-жассам этган замонавий «Chevrolet Orlando» ўзининг ажойиб дизайни ва хавф-сизлик тизими, юксак техник хусусиятлари билан нафақ-Ўзбекистон, балки хорижлик хариддорларга ҳам манзур бўлади.

Меҳрибон МАМЕТОВА,
ЎЗА мухбири
Сарвар ЎРМОНОВ (ЎЗА)
олган суратлар.

СОҒЛОМ УЛҒАЯЁТГАН БОЛАЛАР

Тошкент шаҳар Шайхонтохур туманидаги 567-мактабгача таълим муассасаси тарбиячилари ташаббуси билан оилавий мусобақа ўтказиш мақсадида тарбияланувчиларнинг ота-оналари масканга таклиф этилди.

«Янги камолон» маҳалласи билан ҳамкорликда «Соғлом бола йили» муносабати билан ташкил этилган мусобақада ота-оналар ўз фарзандлари билан шахмат-шашка, ҳалқалар оралаб ўтиш, бадий гимнастика, турган жойда сакраш, велопоёга ва футбол тўпида элементлар бажариш бўйича ўзаро беллашишди.

— Тарбиячиларимизнинг ташаббуси ва саъй-ҳаракатлари натижаси

ўларок, ота-оналар, маҳалла фаоллари билан мустаҳкам ҳамкорлик ўрнатилган, — дейди мактабгача таълим муассасаси мудираси Мастура Мирсоатова. — Ушбу мусобақадан мақсад болаларни соғлом вояга етказиш, оилавий спортни кенг тарғиб қилиш ва, энг асосийси, ота-оналарга фарзандларининг қандай таълим-тарбия олаётганини кузатиб боришга имконият яратишдан иборат.

Мусобақа қизғин баҳсларга бой бўлди. Айниқса, бадий гимнастика-чи қизлар — Шахнаҳон, Муслима ва Оминаҳоннинг чиқишлари тарбиячилар ва ота-оналарни хурсанд этди. Фаол иштирокчилар муассаса маъмурияти ва маҳалла фуқаролар йиғини совғаларига сазовор бўлдилар.

Бурҳон РИЗОКУЛОВ
олган суратлар.

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), «Учитель Узбекистана», Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, «Учитель Узбекистана»), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

ИНДЕКС: 149, 150. Г-326.

Tiraji 66235.

Hajmi 4 bosma ta'baq.

Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib boshish ta'hiriyat ruxsati bilan amalga oshirishli shart. Ta'hiriyatga kelgan qo'lyozmalar taqir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun ta'hiriyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 233-56-45, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda erkin narxda

Dizaynerlar: Liliya BINASHEVA, Malohat TOSHOVA.

Navyatchi muharrir: Ilhom JO'RAYEV.

Navyatchi: Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyat-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxonani manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

ЎЗА акун — 21.10

Topshirildi — 21.40